

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง **ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางการพัฒนา**

The Potential of Ecotourism Site in Chumphon Province and Guideline For Development

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย

ประจำปี 2553

จำนวน 100,000 บาท

หัวหน้าโครงการ

นายชดรงค์ ทองสง

ผู้ร่วมโครงการ

นายอำนาจ รักษาพล

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

29 กุมภาพันธ์ 2555

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร ในปีงบประมาณ 2553 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 100,000.- บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ซึ่งบัดนี้ โครงการวิจัยได้เสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขอแนะนำเสนอโครงการวิจัยฉบับนี้ โดยหวังว่างานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มากนักน้อย

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ก
สารบัญภาพ	ข
บทคัดย่อ	1
Abstract	2
บทที่ 1 บทนำ	4
ความสำคัญของปัญหา	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดและทฤษฎี	7
กรอบแนวคิดของการวิจัย	20
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	21
ประชากร	21
กลุ่มตัวอย่าง	21
เครื่องมือในการวิจัย	21
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	50
สรุปผลการวิจัย	50
อภิปรายผล	52
ข้อเสนอแนะ	60
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	60
เอกสารอ้างอิง	60
ภาคผนวก	62

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนเกาะพิทักษ์	24
ตารางที่ 2	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนคลองเรือ	26
ตารางที่ 3	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนท้องตม	27
ตารางที่ 4	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านในไร่	28
ตารางที่ 5	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสวนลุงนิล	30
ตารางที่ 6	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวศูนย์เรียนรู้แผนชีวิชุมชนวังตะกอก	31
ตารางที่ 7	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงส์	32
ตารางที่ 8	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนพรตพาน้ำ	33
ตารางที่ 9	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร	35
ตารางที่ 10	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ	36
ตารางที่ 11	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนในหายน	37
ตารางที่ 12	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู	38
ตารางที่ 13	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนปากคลอง	40
ตารางที่ 14	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเนินทรายบางเบิด	41
ตารางที่ 15	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ น้ำตกหงาว นง.1 (คลองแย)	42
ตารางที่ 16	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ	44
ตารางที่ 17	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยววนอุทยานน้ำตกจำปูน	45
ตารางที่ 18	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวถ้ำเขากระเทียม	46
ตารางที่ 19	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสวนสัมมนาจำ	47
ตารางที่ 20	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยววนอุทยานน้ำตกกะเปาะ	48
ตารางที่ 21	สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชุมพร	52

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	แผนภูมิแสดงปัจจัยปัจจัยที่ศึกษาภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิด	19
ภาพที่ 3	ชุมชนเกาะพิทักษ์	63
ภาพที่ 4	ชุมชนคลองเรือ	64
ภาพที่ 5	ชุมชนท้องตมใหญ่	65
ภาพที่ 6	ชุมชนบ้านในไร่	66
ภาพที่ 7	สวนลุงนิล	67
ภาพที่ 8	ศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนวังตะกอก	68
ภาพที่ 9	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์	69
ภาพที่ 10	ชมพรคาบาน่า	70
ภาพที่ 11	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร	71
ภาพที่ 12	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ	72
ภาพที่ 13	ชุมชนในหายน	73
ภาพที่ 14	บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู	74
ภาพที่ 15	ชุมชนปากคลอง	75
ภาพที่ 16	เนินทรายบางเบ็ด	76
ภาพที่ 17	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว นง. 2 (คลองแย)	77
ภาพที่ 18	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ ตามพระราชดำริ	78
ภาพที่ 19	น้ำตกจำปูน	79
ภาพที่ 20	ถ้ำเขาเกรียบ	80
ภาพที่ 21	สวนสัมมนาฯ	81
ภาพที่ 22	วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ	82

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา

The Potential of Ecotourism Site in Chumphon Province and Guideline For Development

ชดรงค์ ทองสง และ อำนวย รักษาพล

Chondarong Tongsong and Amnat Raksapon

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ – ชุมพร

อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร 3) เพื่อวางรูปแบบและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรจำนวน 20 แห่ง แล้วนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาเพื่อวางแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรต่อไป จากการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ 2 ระดับ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับ B) และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในระดับปานกลาง (ระดับ C) ซึ่งไม่พบแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในระดับสูงมาก (ระดับ A) ส่วนแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร มีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ ประกอบไปด้วย 1.1 ควรมีการคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต 1.2 การคุ้มครองรักษาแหล่งท่องเที่ยว 1.3 ควรมีกิจกรรมในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 1.4 หลายพื้นที่ควรปรับปรุงเรื่องป้ายบอกเส้นทางและการเข้าถึง 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบไปด้วย 2.1 ควรมีมาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ 2.2 ควรมีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างชัดเจน 2.3 การพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 2.4 การพัฒนากิจกรรมการ

ท่องเที่ยวควบคู่ไปกับภาครัฐกิจการท่องเที่ยว 2.5 การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ 2.6 การจัดการขยะและของเสียที่ถูกต้อง 2.7 การจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 2.8 การรักษาคุณภาพในการให้บริการด้านต่างๆ 2.9 การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 3.1 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับศักยภาพของพื้นที่ 3.2 การพัฒนาระบบการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว 3.3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจใหม่ๆ 3.4 แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมารจัดทำเรื่องราวที่น่าสนใจ 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบไปด้วย 4.1 การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 4.2 การเพิ่มการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ 4.3 เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ 4.4 การคืนประโยชน์ส่วนหนึ่งลงไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ศักยภาพ

Abstract

A study on the potentials of eco-tourism attractions and guidelines in developing eco-tourism in Chumphon province. The objectives of this research were: 1) to study the potentials of eco-tourism attractions in Chumphon province 2) to study problems and treats from developing tourist attractions in Chumphon province 3) to propose a model and the guidelines in developing the tourist attractions in Chumphon province to become sustainable tourism. The research was conducted by analyzing the potentials of 20 tourist attractions in Chumphon province. The analyzed information has been used to create the guidelines to develop the eco-tourism attractions in Chumphon province.

The finding of this research revealed that the eco-tourism attractions in Chumphon province could be divided by the potentials of the eco-tourism into 2 levels which were the tourist attractions that had high potential level (Level B) and the tourist attractions that had moderate potential level (Level C), and none of the tourist attractions had the highest potential level (Level A). The guidelines in developing the tourist attractions in Chumphon province had been guided by the eco-tourism elements which were: 1) Sites which included 1.1 Carrying capacities for the tourism activities in the future 1.2. Protecting the tourist attractions 1.3. Activities that helped to

improve the tourist attractions 1.4. Developing on a directional sign and access 2) Management which included 2.1. Regulations that helped to protect environmental and cultural impacts 2.2. An effective tourism plan 2.3. Developing on marketing and public relation 2.4. Developing on the tourism activities together with tourism business 2.5. Carrying capacities of the sites 2.6. An effective waste management 2.7. Managing the tourism activities that suited to the sites 2.8. Maintaining good service quality 2.9. Building tourism networking in Chumphon province 3) Activities and knowledge which included 3.1. Developing the tourism activities that suited to the sites 3.2. Developing an interpretive system in the tourist attractions 3.3. Developing new interesting activities 3.4. Creating a fascinating theme for each tourist attraction 4) Community participation which included 4.1. Increasing in community participation 4.2. Increasing in organization participation 4.3. Building a strong community 4.4. Giving some benefit back to the tourist attractions.

Key words: Ecotourism, Potential

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชุมพรตั้งอยู่ตอนบนสุดของภาคใต้ระหว่างเส้นละติจูดที่ 10 องศา 29 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 11 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถยนต์ ประมาณ 498 กิโลเมตรและเส้นทางรถไฟสายใต้ประมาณ 476 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 3.75 ล้านไร่ หรือ 6,010.849 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 4 ของภาคใต้ ชุมพรเป็นจังหวัดแรกของภาคใต้ตอนบนฝั่งอ่าวไทย มีรูปลักษณะพื้นที่ที่เรียวยาวตามแนวเหนือ-ใต้ มีความยาวประมาณ 222 กิโลเมตร นอกจากจังหวัดชุมพรจะเป็นจังหวัดที่เป็นประตูภาคใต้แล้ว ชุมพรยังเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงอีกด้วย มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่มากมายหลายแห่ง ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรปีละหลายแสนคน สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดปีละหลายล้านบาท ซึ่งจังหวัดชุมพรได้กำหนดให้กิจกรรมกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในวิสัยทัศน์ในการพัฒนาของจังหวัดไว้ว่า ศูนย์กลางอุตสาหกรรมเกษตรและการท่องเที่ยวชั้นนำของภาคใต้ (Green Agro & Ecotourism Industry Capital South of Thailand) ชุมพรเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งจังหวัด ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ผืนป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ แม่น้ำลำคลองที่ใสสะอาดสวยงาม เกาะแก่งและแนวปะการังที่มีความโดดเด่น หรือจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตชนบท วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือจะเป็นวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร

ปัจจุบันการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีการเติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก สถานที่ท่องเที่ยวหลายแหล่งก็ได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้น จำนวนนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว จนบางครั้งได้ทำให้ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวเสียหายและเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่จะสามารถรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้ได้นั้นจำเป็นจะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในขณะที่นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับ จึงได้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมา ซึ่งปัจจุบันถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่ดีที่สุด ณ เวลานี้

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความโดดเด่นของทรัพยากรวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งที่ยังไม่สามารถจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ได้เพราะยังขาดการบริหารและจัดการที่ดี งานวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดชุมพรว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใดและยังขาดสิ่งใดอยู่ ตลอดจนเป็นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ศักยภาพมาใช้ในการวางแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร เพื่อวางแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมบูรณ์ในอนาคตอันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพรที่ยั่งยืนสืบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (พ.ศ. 2551-2553) ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 คือการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ กลยุทธ์การวิจัยที่ 4 ในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ในแผนงานที่ 2 คือ การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ในยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์หลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2551-2553) ในการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับกลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ(พ.ศ.2551-2553) ในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการฟื้นความเชื่อมั่นด้านการลงทุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร
3. เพื่อวางรูปแบบและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในเชิงปริมาณคือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร จำนวน 20 แห่ง
2. ขอบเขตในเชิงคุณภาพคือ ศักยภาพด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือผลลัพธ์ของงานวิจัยจะสามารถนำไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามทิศทางการที่ถูกต้องในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถสร้างผลผลิตทางด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือเจ้าของหรือองค์กรที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งสามารถนำข้อสรุปจากการวิจัยในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปใช้ในการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. บริการความรู้แก่ประชาชน คือชุมชนที่เป็นเจ้าของหรือผู้มีบทบาทในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในพื้นที่ของโครงการวิจัยก็จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง
4. เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป คือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆสามารถนำบทสรุปของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆได้

นิยามศัพท์

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
2. ศักยภาพ (Potential)

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร

แนวคิดทฤษฎี

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Reviewed Literature) ในโครงการวิจัย ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา ประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความตอบสนองเป็นอย่างดี ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการตระหนักถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยก่อให้เกิดกระแสสำคัญ 2 ประการ คือ กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มากขึ้น และ ขณะเดียวกันเกิดกระแสต้องการเร่งรัดให้มีการเสนอขายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นด้วย ซึ่ง กระแสสำคัญทั้ง 2 ประการนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก อันจะช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมให้ยั่งยืนตลอดไป จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืน ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ.1990 (พ.ศ.2533) ผลของการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “ การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมและสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”

จากความหมายดังกล่าวสามารถนำมาเป็นหลักการเบื้องต้น สร้างกรอบนโยบาย และแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงทำให้ประเทศต่างๆ พยายามคิดหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่เพื่อไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุม Earth Summit ขึ้นที่ กรุงริโอ เดอ จานเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ.1992 (พ.ศ.2535) ในที่ประชุมมุ่งเน้นความสนใจของทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จากการ

ประชุมนี้เองทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกเกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้น ในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม โดยมีการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 มานำเสนออยู่หลายรูปแบบ แต่รูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวกันถึงมากที่สุดก็คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เข้าไปสัมผัสธรรมชาติซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ความหมายยังได้รวมถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องได้รับการรักษาไว้”

จึงเห็น ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันเป็นการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรม (Cultural Tourism) แม้ว่าจะมีการคาบเกี่ยวกันในเชิงพื้นที่ก็ตาม เว้นแต่จะรวมเอา ลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาตินั้น ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism) ก็ไม่ใช่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว นั้นๆ ด้วย

James Butler, University of Alberta, Canada (2538) ได้บรรยายไว้ในการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “นิเวศวิทยา: ความจำเป็นในทศวรรษนี้” เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2538 จังหวัดเชียงใหม่ว่าการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 8 ประการดังนี้

1. ต้องให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปยังแหล่ง ท่องเที่ยวเช่น การจัดบรรยายในเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่ ความเปราะบางของระบบนิเวศ และการปฏิบัติ ตนของนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริเวณที่จะเข้าไป เป็นต้น
2. ต้องไม่ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ๆ เสื่อมค่าลง เช่น ไม่หักหินงอกหินย้อย ออกมาจากถ้ำ ไม่เก็บพืชพันธุ์ธรรมชาติที่หายากออกมาจากแหล่งของมัน หรือมีลักษณะที่ถูกรุ กุและวัฒนธรรมประจำถิ่นนั้น ๆ
3. ต้องให้ความสนใจในคุณค่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ใช่การสร้างขึ้นมาใหม่ สนใจ เฉพาะคุณค่าที่แท้จริงเท่านั้น เช่น การขึ้นไปเที่ยวชมและพักบนเขาใหญ่เพื่อตีกอล์ฟ เป็นต้น
4. ต้องมองคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องไม่มองแยกส่วน และไม่เปลี่ยนแปลง ธรรมชาติให้ มาสอค คล้องกับความต้องการของคน เช่นสร้างถนนคอนกรีตอย่างดีเพื่อเข้าไปยัง พื้นที่ป่าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คน เป็นต้น
5. ชีวิตป่า สิ่งแวดล้อม และคนท้องถิ่น ต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ กล่าวคือ ต้องมีผลประโยชน์ส่วนหนึ่งกลับไปบำรุงรักษาชีวิตป่าและสิ่งแวดล้อม และคน ท้องถิ่นได้รับผลทางเศรษฐกิจ สังคม จากการดำเนินการดังกล่าว
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นประสบการณ์ตรงของมนุษย์ ที่จะได้รับจากธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิต การท่องเที่ยวถือเป็นการแลกเปลี่ยนด้านประสบการณ์ ทั้งทางด้าน ธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิตของคนบนโลก
7. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เป็น ไปในเชิงศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต มากกว่าความมัน ความเสี่ยง หรือ การแข่งขัน เช่น การแข่งแรลลี่ไม่น่าจะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

8. ต้องเป็นการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และสังคม วัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกาะที่มีชื่อเสียงมากของไทย เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหรือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และระบบนิเวศมีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นที่การศึกษาธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยมีส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือระบบนิเวศนั้น ไม่ว่าจะเป็นชุมชน วัฒนธรรม หรือการผจญภัยเล็กน้อยเข้ามาเป็นส่วนเสริม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อใช้ในการอธิบายความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ไว้ดังนี้

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ และวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด เพื่อส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน คัดสรรใจ และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระจายรายได้

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ทุกๆ ด้านทั้งด้านจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจบริการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแนวคิดของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) เอาไว้คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) โดยการที่การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยมมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในรูปคุณภาพชีวิต

สรุปได้ว่าแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น 4 องค์ประกอบหลักคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ทางธรรมชาติ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว (Nature-based Tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการที่มุ่งสู่ความยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

(Environmentally Educated Tourism)

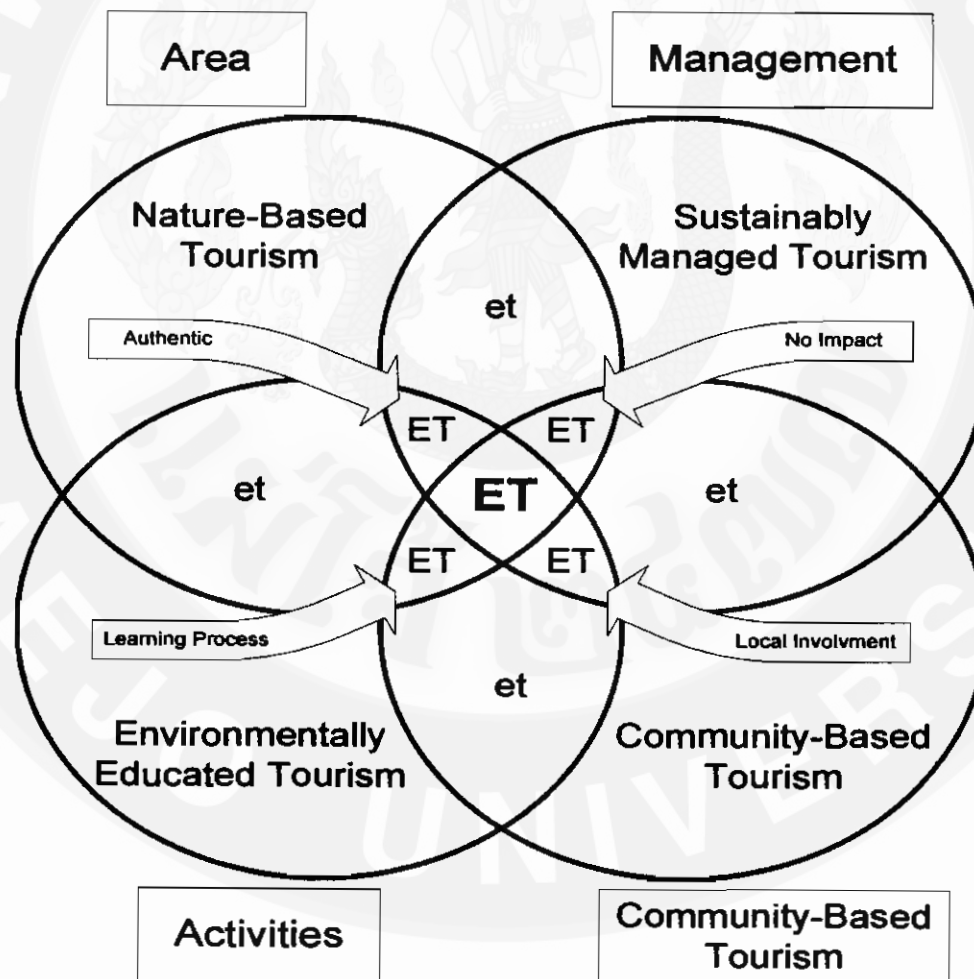
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

จากข้อกำหนด ความชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ และ ศักยภาพขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน เป็นหลัก ซึ่งหากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ ดังกล่าวแล้ว จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยว รูปแบบอื่น ค่อยไป

General Concept of Ecotourism

Ralf Buckley 1994

แผนภูมิที่ 2 แสดงหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปรับปรุงจาก : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) 2540

จากแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ด้านได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงมีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงความรับผิดชอบ (Responsible Travel) ของเจ้าของท้องถิ่น ผู้ประกอบการหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (no or low impact) โดยมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์กิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมเก็บตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่น

ที่ได้หมายความว่ารวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

3. สักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จิตศักดิ์ (2551) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง จะต้องประกอบไปด้วย

1. ศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจ

- ความมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวทางด้านนิเวศวิทยาเช่น ชนิดของระบบนิเวศป่า และลักษณะเด่นแปลกตาทางด้านกายภาพ เช่น น้ำตก น้ำพุร้อน ถ้ำ ลากูน เกาะ แก่ง หน้าผา ภูมิลักษณะที่เกิดจากปรากฏการณ์ทาง ด้านธรณีวิทยา หรือสภาพทางกายภาพด้านอื่นๆ รวมถึงความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ (ถ้ามี) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ไว้เป็นอย่างดี

2. ความอุดมสมบูรณ์ของชีวภาพและพันธุ์พืช

- สังคมพืชมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายชนิดของพันธุ์พืชสูง ถูกอนุรักษ์รกรกวนน้อย คงสภาพความเป็นผืนป่าดั้งเดิม พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติมีรายงานพบพันธุ์พืชหรือสมุนไพรหายากใกล้สูญพันธุ์หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก

3. ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าปะการังหรือสัตว์ทะเล

- ความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า มีรายงานพบสัตว์หายาก สัตว์เฉพาะถิ่น สัตว์ใกล้สูญพันธุ์ หรือสัตว์ที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก และโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่าหรือร่องรอยสัตว์ป่าตามธรรมชาติ

4. ความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

- ระดับความอ่อนไหวต่อการรองรับความเปลี่ยนแปลง อันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการพัฒนาหรือกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ พิจารณาความยากของการฟื้นฟูและระยะเวลาที่จะฟื้นฟูเป็นองค์ประกอบด้วย

5. สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

- ประเมินสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ กระแสลม และการถ่ายเทของกระแสอากาศ ตลอดจนความชื้น ปริมาณน้ำฝน ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

6. สภาพของพื้นดิน พืชคลุมดินและบริเวณโดยรอบ

- พิจารณาจาก ความลาดชันของพื้นที่ ชนิดของเนื้อดิน การพังทลายของดิน ความหลากหลายของชนิดพืชคลุมดินและความหนาแน่นของพืชคลุมดินของพื้นที่

7. สภาพทัศนียภาพและความสวยงาม ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

- ทัศนียภาพ มีสุนทรียภาพความงาม ก่อให้เกิดความประทับใจ อภิรมย์ สบายตา หาดทราย โขดหิน สะอาด สวยงาม พื้นที่เหมาะต่อการพักผ่อน และประกอบกิจกรรม

8. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม

- ศักยภาพของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมมีความสัมพันธ์ เหมาะสมกับกิจกรรม และเอื้ออำนวยต่อการรองรับการขยายตัวได้ในอนาคต

9. ศักยภาพในการเข้าถึง

- ความใกล้ ใกล้ จากถนนสายหลัก รอง คุณภาพของเส้นทางความสะดวกและปลอดภัย สภาพเส้นทางเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีการจัดป้ายบอกทางชัดเจน มีพาหนะประจำทาง โดยมีเวลาที่แน่นอน

10. ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต

- ขนาดของพื้นที่สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นได้เพียงพอ และเอื้ออำนวยต่อการรองรับการขยายตัวของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้ในอนาคต

11. ทรัพยากรมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ

- ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยง หรือเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่ประกอบกิจกรรม

2. การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกกับสภาพแวดล้อม

- มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมตามความจำเป็น เพื่อสนองความต้องการของผู้มาเยือน นักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรมลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ต้องมีความกลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

2. การจัดการขยะ

- มีระบบการบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ

3. การจัดการคุณภาพเสียง

- มีมาตรการในการป้องกันและควบคุมระดับเสียงรบกวนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับแต่ละเขตการจัดการของพื้นที่หรือกิจกรรม เพื่อมิให้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

4. การจัดการคุณภาพน้ำ

- มีมาตรการในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำใช้และน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ

5. การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

- มีมาตรการในการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

6. การจัดแบ่งเขตพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Zoning)

- มีรูปแบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็นเขตต่างๆ ความสำคัญของระบบนิเวศ และกิจกรรมที่ยอมรับได้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับ สภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์

7. ความคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity)

- มีมาตรการในการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว/กิจกรรม อันเหมาะสมสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบ ที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

8. มาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

- มีการกำหนดมาตรการ แผนงาน ในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทางด้านวัฒนธรรม

9. การดำเนินการตามแผนแม่บทและ หรือแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- มีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

10. คุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

- มีการจัดการด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อการได้มาเยือนของนักท่องเที่ยว

3. กิจกรรมและการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้

- ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างครบถ้วน

2. รูปแบบ เนื้อหา ความรู้และ วิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม

- มีการจัดรูปแบบและวิธีการสื่อความหมายเหมาะสม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ประกอบกับการมีความหลากหลายของโปรแกรมการสื่อความหมาย เช่น การสื่อความหมายแบบแนวตั้ง แนวนอน หรือแบบผสมกลมกลืน อีกทั้งยังได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบเพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

- เพื่อผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการสื่อความหมาย อีกทั้งสื่อความหมาย มีความน่าสนใจมีรูปแบบ และวิธีการสื่อความหมายที่หลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มตลอดจนมีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการหรือวิธีการสื่อความหมายอย่างต่อเนื่อง

3. ความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ กิจกรรมเชิงนิเวศ

- มีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่นั้นและมีความเป็นไปได้ ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หลายประเภท เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกประกอบกิจกรรมตามความสนใจได้มากขึ้น

4. กิจกรรมมีความเหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

- รูปแบบกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นๆ

5. กิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

- กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนากระบวนการคิดเพื่อให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร นักท่องเที่ยว

1. ผลประโยชน์ต่อชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

- ชุมชนได้รับประโยชน์จากจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมความสามารถในการควบคุม ดูแล และป้องกันผลกระทบด้านลบ หรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้อย่างถูกวิธีเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนวัฒนธรรมอันดีของชุมชน

2. ผลประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

- ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และโอกาสที่ดีอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริม และพัฒนา การท่องเที่ยวในพื้นที่

3. โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ

- โอกาสในการได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาต่างๆ จากองค์กรของรัฐ เอกชน และการพึ่งพาตนเองทั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ เช่น โอกาสในการของบประมาณสนับสนุน โครงการท่องเที่ยว โอกาสในการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ อันเช่นองค์ความรู้ที่มีความต้องการ และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

4. ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

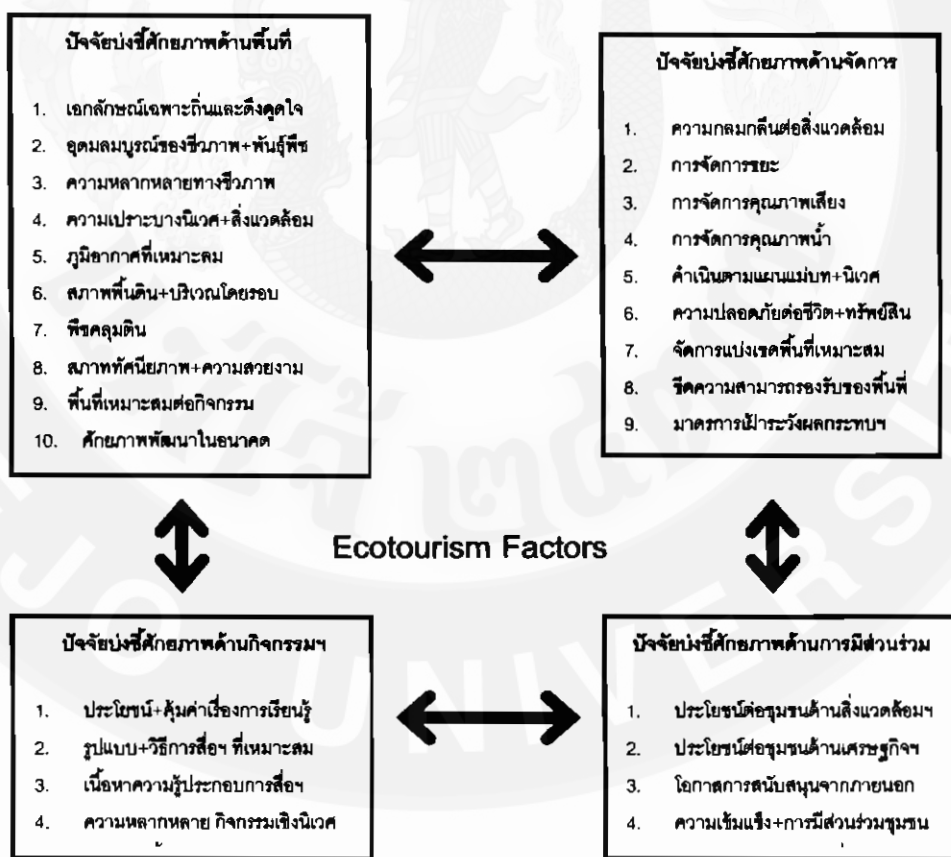
- การที่ชุมชนให้การยอมรับหรือแสดงความต้องการ ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยว คนต่างถิ่นเข้าไปเที่ยวชม ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจน วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน และโอกาสที่คนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด

ตัดสินใจ และร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนของคน

5. ความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทธุรกิจ ชุมชน องค์กรพื้นที่ และนักท่องเที่ยว

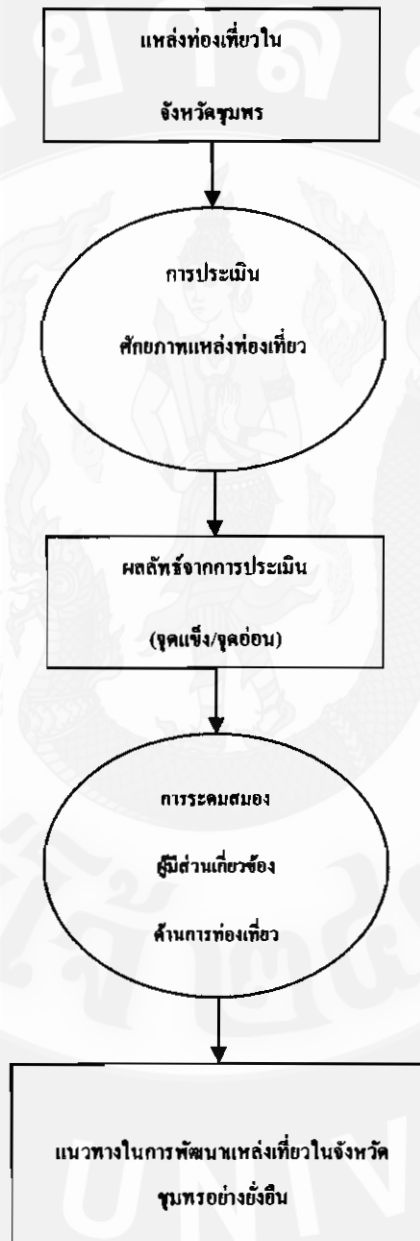
- ทุกฝ่ายมีความตระหนักและเข้าใจร่วมกันถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่อันจะสามารถเกิดจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว

แผนภูมิแสดงปัจจัยปัจจัยศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเป็นแหล่งท่องเที่ยวพร้อมขาย

เครื่องมือในการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา มีการเก็บข้อมูลใน 3 ลักษณะคือ

2.1 การสำรวจ (survey) โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum, EPS) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร โดยคณะนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้สำรวจ

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกในแต่ละด้านซึ่งการสำรวจไม่อาจพบได้ โดยจะใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กัน กับการสำรวจ

2.3 การเสวนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการนำข้อสรุปจากการสำรวจและการสัมภาษณ์มาเสนอในเวทีเสวนากลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรแต่ละแห่งและสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนา แบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum, EPS) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์(2545) โดยจะมีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ

1. ศักยภาพด้านพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ศักยภาพกิจกรรมและการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา
4. ศักยภาพการมีส่วนร่วม

เพื่อวิเคราะห์ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใดตามองค์ประกอบต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดอ่อนและข้อควรปรับปรุงของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง อันจะนำมาซึ่งกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 นำผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum, EPS) มานำเสนอผ่านเวทีเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร โดยการนำเอาบทสรุปจากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum, EPS) มาวิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อนำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในจังหวัดชุมพรต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางการพัฒนาใช้การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2545) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) ดังนี้

$$EPS = \frac{\sum_{i=1}^n W_i R_i}{\sum_{i=1}^n W_i} = \frac{W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

โดยที่ EPS = การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum)

R_i = ค่าคะแนนระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดย 1 = ค่าคะแนนระดับต่ำ จนถึง 5 = ค่าคะแนนระดับสูง

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n ในที่นี้มีค่า
เท่ากับ 1 ถึง 3 ขึ้นอยู่กับการให้ค่าความสำคัญในแต่ละตัวชี้วัด

โดยแบ่งการวิเคราะห์ศักยภาพออกเป็น 4 องค์ประกอบคือ ศักยภาพทางด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพทางด้านกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อความหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม และศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับได้ดังนี้

พิสัย 1.00 – 1.66 หมายถึง ศักยภาพด้านพื้นที่มี ต่ำ

พิสัย 1.67 – 2.33 หมายถึง ศักยภาพด้านพื้นที่มี ปานกลาง

พิสัย 2.34 – 3.00 หมายถึง ศักยภาพด้านพื้นที่มี สูง

ซึ่งการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum) มีการให้ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัดโดยผ่านกระบวนการเดลฟาย (Delphi Method) ของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 18 คน (สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2545) โดยมีการกำหนดค่าถ่วงค่าน้ำหนักดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยด้านพื้นที่เชิงนิเวศ มีน้ำหนัก 27

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการ มีน้ำหนัก 30

ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ มีน้ำหนัก 14

ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีน้ำหนัก 15

คะแนนรวมที่ได้สูงสุดคือ 258 หรือมีระดับคะแนนสัดส่วนรวมทั้ง 4 ตัวชี้วัด เท่ากับ 4 โดยแบ่งเป็นกลุ่มศักยภาพได้ 4 กลุ่ม หรือ 4 ระดับ คือ A, B, C และ D โดยจัดช่วงค่าคะแนนดังต่อไปนี้

กลุ่ม A มีคะแนนตั้งแต่ 194 – 258 คะแนน หรือคะแนนสัดส่วนรวม 3.01 – 4.00

กลุ่ม B มีคะแนนตั้งแต่ 129 – 193 คะแนน หรือคะแนนสัดส่วนรวม 2.01 – 3.00

กลุ่ม C มีคะแนนตั้งแต่ 64 – 128 คะแนน หรือคะแนนสัดส่วนรวม 1.01 – 2.00

กลุ่ม D มีคะแนนน้อยกว่า 64 คะแนน หรือคะแนนสัดส่วนรวมน้อยกว่า 1.01

บทที่ 4 ผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนาเป็นการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร ตามหลักการองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ จำนวนทั้งสิ้น 20 แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ศักยภาพนั้นมาเพื่อวางแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆต่อไป ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาจัดแบ่งโดยตามแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. **ชุมชนเกาะพิทักษ์** เกาะพิทักษ์ตั้งอยู่บริเวณอ่าวท้องครก ตำบลบางน้ำจืด อำหลังหลังสวน จังหวัดชุมพร อยู่ในชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ห่างจากชายฝั่ง 1 กิโลเมตร แต่เดิม เกาะพิทักษ์ มีชื่อเรียกว่า เกาะผีตก เนื่องจากสมัยก่อนมีชาวประมงออกเรือหาปลาถึงบริเวณ เกาะพิทักษ์ พอมองขึ้นไปบนฝั่งบน เกาะก็พบเงาคนกำลังกวักมือเรียก แต่พอเข้าไปใกล้ ๆ เกาะกลับไม่พบใคร ทำให้ชาวประมงพากันเรียก เกาะแห่งนี้ว่า เกาะผีตก จวบจนเริ่มมีชาวบ้านขึ้นไปอาศัยอยู่บนเกาะ จึงมีการเปลี่ยนชื่อจาก เกาะผีตก เป็น เกาะพิทักษ์ เพื่อความเป็นสิริมงคล

ในปัจจุบันชาวบ้านได้รวมตัวกันตั้งเป็นชุมชนโฮมสเตย์ ซึ่งให้บริการ นักท่องเที่ยวมีประมาณ 15 หลัง เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ สัมผัสชีวิตของชาวบ้าน โดยมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว คือ การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนประมง รับประทานอาหารทะเลสดๆ มีคุณภาพ รสชาติอร่อย ปั่นจักรยานชมเกาะพิทักษ์ การล่องเรือ ชมปะการังน้ำตื้น

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเกาะพิทักษ์

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.52
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.40
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.79
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.68
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์อยู่ในระดับ 2.68 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านพื้นที่ ด้านการจัดการและด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ตลอดจนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะพื้นที่ของเกาะพิทักษ์มีทัศนียภาพที่มีความสวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์นั้นเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนโดยการถือหุ้นในลักษณะของสหกรณ์การท่องเที่ยว ที่ทุกคนในชุมชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการจัดการเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพราะในปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่ได้
- ควรมีการพัฒนาการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์นันทนาการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวและป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
- ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

2. ชุมชนคลองเรือ โครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านคลองเรือมีจุดเริ่มต้นเมื่อปี 2544 เมื่อคณะนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปออกค่ายพัฒนาชนบทที่หมู่บ้าน ช่วงเวลาหนึ่งในค่ายนักศึกษางานส่วนได้สนิทกับชาวบ้านในชุมชนและมีความคิดริเริ่มร่วมถึงการทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในหมู่บ้าน หลังจากการออกค่ายเสร็จเสด็จลง การทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษากับชาวบ้านจึงเริ่มขึ้นด้วยการสนับสนุนของ Thairawalnet และหน่วยจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ในระยะแรกของโครงการเน้นหนักไปที่การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างกฎกติกาในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นธรรม กลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือใช้เวลาในขั้นตอนดังกล่าวอยู่ประมาณ 1 ปีจึงเริ่มดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2546 ซึ่งโดยสาระสำคัญแล้วโครงการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือก็คือ ส่วนหนึ่งของความพยายามในกรอบของโครงการ "คนอยู่-ป่ายัง" ที่ริเริ่มโดยคุณพวงสา ชูเนมที่ต้องการให้ชุมชนและป่าอยู่รอดไปด้วยกัน เพื่อให้การอนุรักษ์ป่าเป็นไปอย่างยั่งยืน กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นก็เป็นอีก

รูปแบบหนึ่งของการที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่พวกเขาอนุรักษ์ไว้ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต โดยให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคลองเรือ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.36
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.60
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	3.00
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.74
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองเรือมีคะแนน 2.74 โดยมีศักยภาพอยู่ในระดับ B ซึ่งถือว่ามีความศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ระดับสูง ทั้งในด้านองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะชุมชนคลองเรือได้ให้ความสำคัญต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง จนในปี 2006 ชุมชนคลองเรือได้รับรางวัลกนิรี รางวัลยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีมีการพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายประเภทป้ายเพิ่มขึ้น
- ควรปรับปรุงคุณภาพที่พักแรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านความสะอาดของสถานที่พัก
- ควรปรับปรุงระบบการติดต่อประสานงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่

3. **ชุมชนท้องถิ่นใหญ่** ชุมชนท้องถิ่นใหญ่เป็นหมู่บ้านชาวประมง ที่มีประวัติพบเห็นมาไม่ต่ำกว่า 400 ปี มีราษฎรอาศัยประมาณ 170 หลังคาเรือน ประชากรในหมู่บ้าน ท้องถิ่นใหญ่มีประมาณ 652 คน ลักษณะชุมชนเป็นหมู่บ้านชายฝั่งทะเล ที่ตั้งอยู่ริมทะเลฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกบ้านยื่นลงไปบนทะเลตามเชิงเขา

บ้านท้องถิ่นใหญ่ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เริ่มมีแขกเข้าพักอาศัยกับชาวบ้าน มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ เริ่มจากการเป็นสถานที่พักของญาติๆ และเพื่อนๆ ที่เดินทางมาเยี่ยมเยียนและมาท่องเที่ยวในระยะหลังๆ มีนักท่องเที่ยวติดต่อขอพักด้วย เนื่องจากชอบความเงียบสงบของหมู่บ้าน ชาวบ้านมีอัธยาศัยดี มีความเป็นมิตร โดยไม่ได้มีการตั้งราคาค่าที่พัก แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะช่วยค่าน้ำค่าไฟ และเริ่มเป็นที่รู้จัก จากการแนะนำบอกต่อๆ กันมา ของนักท่องเที่ยวที่เคยมาพัก จากบ้านลุงน้อย (นายบุญโรจน์ แสวงการ) เป็นบ้านหลัก จนมีการรวมกลุ่มกันเป็น “โฮมสเตย์ท้องถิ่นใหญ่” ในปัจจุบัน

ตารางที่ 3 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท้องถิ่นใหญ่

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	1.96
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.60
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	3.00
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.20
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.67
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นใหญ่มีคะแนนอยู่ที่ 2.67 ซึ่งถือว่ามีความศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับ B ซึ่งถือว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งในองค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่นั้นมีความศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เพราะชุมชนท้องถิ่นใหญ่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างหลากหลายและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้

สัมพันธ์กับธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนอย่างใกล้ชิด อีกทั้งมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มมากขึ้น
- ควรพัฒนารูปแบบของที่พักรให้มีความหลากหลายขึ้น
- ควรมีการนำรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งไปช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- การเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่

4. ชุมชนบ้านในไร่ ชุมชนเกาะบ้านในไร่ตั้งอยู่ในหมู่ 6 บ้านวัดสวี ตำบลสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เป็นชุมชนประมงชายฝั่งอยู่ติดอ่าวทุ่งคา-สวี ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญมากที่สุด ในภาคใต้ฝั่งตะวันออก มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์มากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีลำคลองที่ไหลลงสู่อ่าวหลายสาย ทำให้อ่าวทุ่งคา – สวี มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งอาหาร แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำตามธรรมชาติหลายชนิด และที่สำคัญจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูง รวมทั้งมีศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอีกด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวเมื่อมาเยือนชุมชนบ้านในไร่มีตลอดทั้งปี เริ่มจากกิจกรรมการปลูกต้นไม้เสี่ยงทายชีวิต การนั่งเรือชมป่าชายเลนในยามที่น้ำขึ้นเต็มสามารถนั่งเรือหางยาวหรือพายเรือแคนูลัดเกาะไปตามลำคลองชมป่าชายเลนชมแหล่งที่อยู่อาศัยของนกนานาชนิด และ ฝูงลิงแสมนับพันตัว และการเดินตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน (Walk Way) ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ไปถึงจุดชมวิวที่อยู่บนถ้ำแขง ซึ่งปัจจุบันชุมชนบ้านในไร่มีการจัดบ้านพักแบบโฮมสเตย์ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ตารางที่ 4 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านในไร่

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.56
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.90
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.43
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.60
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.37
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านในไร่่นั้นมีคะแนนอยู่ที่ 2.37 ซึ่งอยู่ในระดับ B คือ มีศักยภาพอยู่ในระดับที่สูง ทั้งศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านกิจกรรม และการเรียนรู้ตลอดจนศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนศักยภาพด้านการจัดการ นั้นยังมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางเพราะในปัจจุบันการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านในไร่่นั้นยังไม่ชัดเจนนัก ซึ่งการจัดการด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 12 จังหวัดชุมพรที่เป็นหน่วยงานราชการที่ดูแลพื้นที่ป่าชายเลนบ้านในไร่อยู่ ชุมชนเองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากนัก แต่สภาพพื้นที่ของชุมชนที่ติดกับผืนป่าชายเลนที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ทำให้ชุมชนบ้านในไร่่นั้นมีโอกาสที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการพัฒนา

- ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ควรมีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว
- ควรมีการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว
- ควรพัฒนามาตรฐานที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ขึ้น

5. สวนลุงนิล สวนลุงนิลตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร และเกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดชุมพรเคยได้ยื่นชื่อบุคคลผู้นี้ที่ได้รับการ ขอมรับจากหลายหน่วยงานว่าเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีชีวิตน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลผู้นี้มีความรู้แก่ชั้นประถมปีที่ 4 เคยมีอาชีพเป็นช่างตัดเสื้อ เป็นเจ้าของร้านอาหาร 9 แห่ง และเคยเป็นเจ้าของสวนทุเรียนที่ประสบปัญหาจนมีหนี้สินกว่า 2 ล้านบาท แต่เขาก็สามารถเปลี่ยนชีวิตของตนด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งปัจจุบันสวนลุงนิลได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งดูงานและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพรอีกด้วย

ตารางที่ 5 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสวนลุงนิล

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.40
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.70
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.64
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.80
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.64
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของสวนลุงนิลมีคะแนนอยู่ที่ 2.64 อยู่ในระดับ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งในองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะในปัจจุบันสวนลุงนิลได้มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับคณะศึกษาดูงานและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่ได้ค่อนข้างดี ตลอดจนมีผู้เดินทางเข้ามาเที่ยวชมสวนลุงนิลอย่างต่อเนื่องทำให้พื้นที่แห่งนี้ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการพัฒนากระบวนสื่อความหมายประเภทป้ายเพิ่มขึ้น
- ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนรอบข้างเพิ่มขึ้น
- ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่
- ควรพัฒนาที่พักในลักษณะของการประชุมสัมมนาขึ้นเพราะเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชุมพรควรพัฒนาที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ด้วย

6. ศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอก (บ้านกำนันเควี๋ด) ศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอกตั้งอยู่ในตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นศูนย์สาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีรูปธรรมชัดเจน เกี่ยวเนื่องกัน ทั้งการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการน้ำ เป็นการละต้นทุนโดยใช้ธรรมชาติเป็นตัวขับเคลื่อน เราปลูกต้นไม้เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รู้จักตนเอง พอรู้จักตนเองก็ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ตำบลเข้มแข็ง อำเภอเข้มแข็ง จังหวัดเข้มแข็ง ประเทศ

เข้มแข็ง ก็เกิด ความพอประมาณพอดี เกิดเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันมี ผู้สนใจเดินทางเข้ามาเพื่อการศึกษาเรียนรู้ภายในศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอกเป็น จำนวนมาก

ตารางที่ 6 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอก

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.20
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.40
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.64
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.20
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.36
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวัง ตะกอก มีคะแนนอยู่ที่ 2.36 ซึ่งมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง อยู่อยู่ในเกณฑ์ B ของเกณฑ์ศักยภาพด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการ เรียนรู้ ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เพราะศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอกนั้นจุดประสงค์หลักคือมุ่ง เน้นการเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไปไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เนื่อง ด้วยชื่อเสียงและความน่าสนใจของชุมชนวังตะกอกทำให้เริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวชมใน ศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนตำบลวังตะกอกด้วย

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการพัฒนาที่พักแรมเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่
- ควรพัฒนาป้ายสื่อความหมายเพิ่มขึ้น
- ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่

- ควรมีการจัดแบ่งพื้นที่ (Zoning) เพื่อการใช้ประโยชน์

7. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8 ต.ทุ่งคา อ.เมือง จ.ชุมพร เป็นการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชนทุ่งหงษ์ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการเกษตรแบบผสมผสาน ผลิตต้นทุนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์ ได้กลายเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ

ตารางที่ 7 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	1.96
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.80
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.79
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.80
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.84
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์ มีระดับคะแนนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ที่ 1.84 อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นเพราะศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงษ์มุ่งเน้นเป็นศูนย์ในการเรียนรู้มากกว่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนั้นการพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อการท่องเที่ยวจึงยังคงมีน้อยอยู่

แนวทางในการพัฒนา

- ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายในพื้นที่เพิ่มขึ้น
- ควรมีป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจน
- ควรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น

8. ชุมพรคานาน่า ชุมพรคานาน่าตั้งอยู่บริเวณหาดทุ่งวัวแล่น ตำบลพลี อำเภอบางสะพาน จังหวัดชุมพร ชุมพรคานาน่าเป็นโรงแรมที่นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงแรม แก้ไขวิกฤต จนสามารถพลิกฟื้นธุรกิจให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่างชุมชน อีกทั้งสามารถปรับปรุงและรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระบบนิเวศ โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียทั้งในระยะสั้นและระยะยาวจนถึงคนรุ่นต่อไป นับเป็นตัวอย่างของภาคธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ

ตารางที่ 8 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมพรคานาน่า

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.20
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	3.00
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.86
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.52
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมพรคานาน่ามีคะแนนระดับศักยภาพอยู่ที่ 2.52 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็น

ศักยภาพในระดับสูง ทั้งองค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชุมชนคานาจัดเป็นโรงแรมสีเขียว (Green Hotel) แห่งแรกของจังหวัดชุมพร เพราะชุมพรคานามีการจัดการในด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ตลอดจนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ขึ้นในสถานที่พักแรมอีกด้วย

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีระบบป้ายสื่อความหมายที่ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปได้เข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเรียนรู้เพิ่มขึ้น
- ควรมีการจัดทำเอกสารในการสื่อความหมายเพื่อช่วยในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

9. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรตั้งอยู่บริเวณปากคลองท่าจร๊ะเข้ หมู่ที่ 5 ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ หลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งรวมพันธุกรรมสิ่งมีชีวิตและเป็นแหล่งความรู้ตลอดจนเพื่อการศึกษาและวิจัย เนื่องจากพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร มีความแตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ ทั้งป่าชายเลน ภูเขา เกาะ ถ้ำ ชายหาด และทะเล จึงพบสัตว์ได้หลากหลายชนิดในแต่ละพื้นที่ ที่สำคัญ ได้แก่ นกทะเลหลายชนิด เช่น นกในวงศ์นกยาง วงศ์นกนางนวล วงศ์นกช้อนหอย วงศ์นกแอ่น เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลานหลายชนิด เช่น ตะกวด เขียด งู เหลื่อม เต่ากระ เต่าตะนุ และงูทะเล เป็นต้น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ลิงแสม ค้างคาวแม่ไก่ โลมา วาฬ และพะยูน เป็นต้น แนวปะการัง ปะการังที่พบมักเป็นปะการังแข็ง เช่น ปะการังเขากวาง ปะการังโขด ปะการังอ่อน ปะการังเคลือบ ปะการังคำ แด้ทะเล และกัลปังหาเป็นต้น นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์อีกประมาณ 17,375 ไร่

ตารางที่ 9 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.64
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	3.00
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.71
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.40
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.44
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรมีคะแนนระดับศักยภาพอยู่ที่ 2.44 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือได้ว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ จะมีก็แต่องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเท่านั้นที่อยู่ในระดับต่ำ เพราะอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรเป็นหน่วยงานของรัฐจึงมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างน้อย แต่ก็มีศักยภาพของพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่คิดลออกจนมีการพัฒนาการสื่อความหมายธรรมชาติที่ทันสมัยและน่าสนใจเป็นอย่างมาก

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น
- ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

10. หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ตั้งอยู่ใกล้บึงน้ำบนภูเขา ดิศทางหลวงหมายเลข 4006 (ถนนราชกรูด - หลังสวน) เลขที่ 132 หมู่ 6 ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร เริ่มตั้งหน่วยเมื่อปี งบประมาณ 2535 เป็นสำนักงานชั่วคราวนงหญ้าคา โดยนายพงศา ชูแถม เป็นผู้เริ่มดำเนินการ เมื่อปี 2536 เปลี่ยนชื่อเป็น หน่วยจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ สังกัดส่วนอนุรักษ์ต้นน้ำ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ครั้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2546 มีคำสั่งให้เปลี่ยนชื่อหน่วยอีกครั้ง เป็น หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ สังกัดสำนักอนุรักษ์

และจัดการค้มน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 10 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยอนุรักษ์และจัดการค้มน้ำพะโค๊ะ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.24
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.40
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.64
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.20
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.37
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหน่วยอนุรักษ์และจัดการค้มน้ำพะโค๊ะมีคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 2.37 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับสูงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งองค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหน่วยอนุรักษ์และจัดการค้มน้ำพะโค๊ะถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพรที่มีผู้เดินทางเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของผู้ที่เดินทางเข้ามาค้างแรม ศึกษาเรียนรู้และเข้าค่ายเยาวชนมากกว่าที่จะเป็นนักท่องเที่ยว

แนวทางในการพัฒนา

- ควรพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ควรพัฒนาระบบสื่อความหมายเพิ่มขึ้น
- ควรจัดแบ่งพื้นที่ (Zoning) เพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างชัดเจน
- ควรเพิ่มคุณภาพในการให้บริการขึ้น

11. ชุมชนบ้านในหยาน ชุมชนบ้านในหยาน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลพะโต๊ะ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่ริมป่าใหญ่และมีแม่น้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ในปัจจุบันบริเวณชุมชนบ้านในหยานถือเป็นจุดที่สำคัญของกิจกรรมล่องแพพะโต๊ะ ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 11 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านในหยาน

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.00
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.80
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.86
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.80
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.87
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านในหยานมีคะแนนอยู่ที่ 1.87 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับปานกลาง ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นเพราะชุมชนบ้านในหยานเพิ่งเริ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนและที่ผ่านมาก็ยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนค่อนข้างน้อยอยู่ แต่พื้นที่ก็มีศักยภาพที่เหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคตอีกได้

แนวทางในการพัฒนา

- ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่
- ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน
- ควรมีการพัฒนาในรูปแบบการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมขึ้นในพื้นที่

- ควรมีการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในระยะยาว

12. บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลสวนแดง อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร อยู่บนถนนสายถ้ำเขาพลู-บ้านควด แยกจากถนนเพชรเกษม หลักกิโลเมตรที่ 92 ประมาณ 500 เมตร ซึ่งภายในพื้นที่บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูมีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ภูเขาหินปูน และมีบ่อน้ำร้อนซึ่งเป็นตาน้ำที่ผุดขึ้นรอบๆภูเขา ในพื้นที่บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูจะมีพืชชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก นั่นก็คือต้นพลูป่า (*Piper betle* Linn.) ซึ่งเป็นที่มาของชื่อบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูนั่นเอง โดยในปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ อยู่ภายใต้การดูแลของ องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแดง ที่มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี มีทั้งห้องอาบน้ำแบบส่วนตัว และอ่างอาบน้ำแบบรวม และจุดเด่นอีกอย่างหนึ่ง คือ น้ำร้อนไม่มีกลิ่นของกำมะถัน และสารพิษอื่นๆที่อาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีอุณหภูมิอยู่ประมาณ 50-65 องศาเซลเซียส อีกทั้งสภาพพื้นที่ภายในบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูก็มีความร่มรื่นอากาศเย็นสบาย มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว ที่จะมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 12 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.48
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.00
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.21
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.60
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.82
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูมีระดับคะแนนอยู่ที่ 1.82 อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับปานกลาง ซึ่งองค์ประกอบด้านพื้นที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์ประกอบด้านการจัดการนั้นมี

ศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ แต่องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแม้ว่าสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูจะมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวได้ดี แต่ก็ยังขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการ การพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมหรือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่หากบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูสามารถที่พัฒนาการจัดการในด้านต่างๆเหล่านี้ได้บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูก็จะถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงมากในอนาคต

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการพัฒนากระบวนการสื่อความเพิ่มขึ้น
- ควรมีมาตรการและวิธีการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- ควรมีการจัดสัดส่วน (zoning) ของพื้นที่ที่ชัดเจน
- ควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างจริงจัง
- ควรพัฒนารูปแบบการบริการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

13. ชุมชนปากคลอง ชุมชนปากคลองตั้งอยู่ในหมู่บ้านทุ่งมหา ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เป็นการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปากคลองและพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลไม่ว่าจะเป็นการค้าและท่องเที่ยวตามเกาะแก่งต่างในอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 13 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนปากคลอง

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	1.68
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.50
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.00
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.80
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนปากคลองมีระดับคะแนนอยู่ที่ 1.80 อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ส่วนองค์ประกอบด้านการจัดการนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งชุมชนปากคลองก็เพิ่งมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ชุมชนอยู่ในช่วงของการเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง ในไม่ช้าหากมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพชุมชนปากคลองก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชุมพรในอนาคตได้

แนวทางในการพัฒนา

- ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่มากขึ้น
- ควรมีระบบการสื่อความหมายในชุมชน
- ควรจัดแบ่งพื้นที่ (Zoning) เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน

14. เนินทรายบางเบิด เนินทรายบางเบิดตั้งอยู่ในหมู่ 5 ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เนินทรายบางเบิดมีความยาวทั้งสิ้น 9 กิโลเมตร จากหาดบางเบิดไปจนถึงหาดถ้ำธง เป็นสันทรายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทับถมกันมานานกว่าพันปีมาแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นเนินทรายธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่และมีความสวยงามที่สุดในประเทศไทย

ตารางที่ 14 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนินทรายบางเบิด

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.32
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.30
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.07
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.60
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.82
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเนินทรายบางเบิดมีคะแนนอยู่ที่ 1.82 อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับปานกลาง ซึ่งองค์ประกอบด้านพื้นที่นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำและองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เพราะในปัจจุบันถึงแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ให้เนินทรายบางเบิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเนินทรายที่ใหญ่ที่สุดเพียงแห่งเดียวของประเทศไทย แต่ก็ยังขาดหน่วยงานที่จะเข้ามาดูแลและจัดการพื้นที่อย่างจริงจัง การพัฒนาพื้นที่และการจัดการเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงยังมีค่อนข้างน้อยอยู่

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีมาตรการในการคุ้มครองรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
- ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
- ควรมีเจ้าหน้าที่ในการจัดการนักท่องเที่ยว
- ควรมีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในบางจุด

15. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวที่ นง. 2 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวที่ นง. 2 ตั้งอยู่ในหมู่บ้านคลองแย ตำบลปึงหวาน อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร เป็นหน่วยพิทักษ์ของอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว จังหวัดระนอง ภายในหน่วยพิทักษ์อุทยานมีสภาพป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีพืชพรรณและสัตว์ป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์

ตารางที่ 15 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวที่ นง. 2 (คลองแย)

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.60
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.90
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.86
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.09
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวที่ นง. 2 มีคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 2.09 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับสูง ทั้งองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการจัดการ ส่วนองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางและองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวที่ นง. 2 นั้นเป็นหน่วยย่อยของอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวซึ่งมีพื้นที่อยู่ในจังหวัดระนอง ทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ยังคงค่อนข้างน้อยอยู่

แนวทางในการพัฒนา

- ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว
- ควรมีระบบการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

- ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวตามความจำเป็น
- ควรจัดแบ่งพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน

16. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ ตั้งอยู่ในเขตตำบลบางลึก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริที่มีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากอุทกภัยและเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับการเกษตรของราษฎรแล้ว จังหวัดชุมพรเห็นว่าการพัฒนาเพื่อขยายผลโครงการเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรชาวชุมพร โดยเฉพาะการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เครือข่ายจากภูผา สุ่มหานที่ น้อมนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ มาขยายผลเป็นศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเครือข่ายจากภูผา สุ่มหานที่มีเครือข่ายและศูนย์ฝึกอบรมทั่วทั้ง 8 อำเภอ ของจังหวัด ได้นำความสำเร็จของการปฏิบัติมานำเสนอในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ของแต่ละอำเภอในจังหวัดชุมพร นำมาจัดแสดงไว้ในรูปแบบแปลงสาธิตในเรื่องราวต่างๆที่ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 16 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	1.96
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.79
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	2.79
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.20
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.44
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	B

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ มีระดับคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 2.44 อยู่ในเกณฑ์ B ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งองค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีความศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำรินั้นถือเป็นแหล่งในการเรียนรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร แต่ละปีจะมีผู้เดินทางเข้ามาเที่ยวชมและศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

แนวทางในการพัฒนา

- ควรพัฒนาระบบการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ควรมีการดูแล บำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ
- ควรจัดทำเอกสารในการสื่อความหมาย

17. น้ำตกจำปูน น้ำตกจำปูนตั้งอยู่ตำบลทุ่งควาวัด อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ต้นน้ำลำธารในพื้นที่ป่าสงวนป่าละแม เป็นแหล่งน้ำสำคัญของชาวละแม เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอพะโต๊ะ ไหลผ่านตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอละแม ได้แก่ ตำบลละแม ตำบลทุ่งควาวัด ตำบลทุ่งหลวง โดยมีคลองเสรีง ไหลมาบรรจบกับคลองละแม ที่ตำบลละแม และไหลลงสู่ทะเลในเขตตำบลละแม แม่น้ำตกจำปูนจะเป็นน้ำตกขนาดเล็กแต่ก็มีความงดงามเป็นอย่างมาก เพราะมีความร่มรื่นของพืชพรรณที่ขึ้นอยู่โดยรอบตัวน้ำตกและมีปริมาณน้ำไหลค่อนข้างเยอะตลอดทั้งปี

ตารางที่ 17 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกจำปูน

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.36
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.60
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.43
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.00
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.60
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของน้ำตกจำปูนคะแนนระดับศักยภาพอยู่ที่ 1.60 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ ส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง เป็นเพราะในปัจจุบันน้ำตกยังปุนยังขาดการพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงแม้จะมีสภาพของพื้นที่ที่เหมาะสมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ตาม

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการพัฒนา ระบบสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่
- ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มขึ้น
- ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว
- ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวตามความจำเป็น

18. ถ้าเขาเขียว ถ้าเขาเขียวตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน ตามเส้นทางสายชุมพร-หลังสวน ประมาณ 80 กิโลเมตร หรือประมาณ 10 กิโลเมตรจากอำเภอหลังสวน ถ้าเขาเขียวยังเป็นถ้ำที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร ทางขึ้นมีบันไดขึ้นถึงปากถ้ำ 370 ชั้น ภายในถ้ำมีความโดดเด่นในเรื่องของความงดงามของมิหินงอกหินย้อยที่สวยงามไม่แพ้ที่ใดๆ บาง

แห่งมีชอกเหลือบ มีหลายช่องทาง บ้างก็ทะลุขึ้นยอดเขา บางแห่งลงลึกถึงน้ำ ส่วนบริเวณเชิงเขาเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ซึ่งได้รับความศรัทธาจากคนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 18 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถ้ำเขาเกรียบ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.52
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	1.70
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.86
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.40
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.87
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของถ้ำเขาเกรียบมีระดับคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 1.87 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือเป็นศักยภาพในระดับปานกลาง ซึ่งองค์ประกอบด้านการจัดการและองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางส่วนองค์ประกอบด้านพื้นที่นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง แต่องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพค่อนข้างต่ำ ซึ่งแม้ถ้ำเขาเกรียบจะมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่การพัฒนาพื้นที่ซึ่งไร้ทิศทางและการขาดความรู้ด้านการอนุรักษ์นั้นอาจจะทำให้สภาพพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์นั้นเกิดความเสียหายได้

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีระบบการสื่อความหมายที่มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ควรมีมาตรการในการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
- ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวตามความจำเป็น

19. สวนส้มนายคำ สวนส้มนายคำตั้งอยู่ริมเส้นทางหมายเลข 41 ห่างจากตัวเมือง 54 กิโลเมตรด้านขวามือ เป็นแหล่งปลูกผลไม้คุณภาพ อาทิ ส้มโชกุน มะละกอตุงตะโก แก้วมังกร มะขงชิด ฯลฯ และเป็นจุดแวะพักระหว่างเส้นทางที่มีบริการร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านจำหน่ายของฝาก ในบรรยากาศร่มรื่นสวยงาม นอกจากนี้ยังมี ส้วม หรือ สุขา ที่เป็นจุดที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่ผู้คนต่างพากันมาแวะเวียนที่สวนแห่งนี้เพื่อชมและใช้บริการ ส้วมที่สวนนายคำ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดสุดยอดส้วมแห่งปี ระดับประเทศ ประจำปี 2549 และได้รับการประกาศจากกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ส้วมสาธารณะไทย สวนส้มนายคำได้กลายเป็นที่ศึกษาดูงานให้แก่นักเรียน นักศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วไป ซึ่งภายในสวนส้มนายคำแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ดอกไม้ ต้นไม้ น้ำตกที่จัดตกแต่งอยู่รอบ ๆ บริเวณอย่างสวยงาม

ตารางที่ 19 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสวนส้มนายคำ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่	1.80
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.70
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.64
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.20
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.84
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของสวนส้มนายคำมีระดับคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 1.84 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นศักยภาพในระดับปานกลาง ซึ่งองค์ประกอบด้านพื้นที่นั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านการจัดการนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ เพราะถึงแม้สวนส้มนายคำจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร แต่ก็จะเป็นเพียงแค่จุดแวะพักของนักท่องเที่ยว ยังขาดการพัฒนาด้านกิจกรรมและการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอยู่

แนวทางในการพัฒนา

- ควรมีการพัฒนาแบบสื่อความหมายประเภทป้ายเพิ่มขึ้น
- ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่

20. วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ วนอุทยานน้ำตกกะเปาะตั้งอยู่ในอยู่ในท้องที่ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าชะแอม จังหวัดชุมพร อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำตกกะเปาะ มีเนื้อที่ประมาณ 283 ไร่ กรมป่าไม้ได้ประกาศจัดตั้งเป็นวนอุทยานเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2501 สภาพทั่วไปเป็นน้ำตกหินปูน น้ำในลำธารใสเย็นไหลตลอดปี มีที่พักผ่อนโดยรอบ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบมีลำธารไหลผ่าน มีต้นไม้ให้ความร่มรื่นโดยกรมป่าไม้ได้ทำการปลูกสวนป่าขึ้นโดยรอบพื้นที่

ตารางที่ 20 แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกกะเปาะ

องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับศักยภาพ
5. องค์ประกอบด้านพื้นที่	2.28
6. องค์ประกอบด้านการจัดการ	2.60
7. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	1.86
8. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.50
ระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.93
เกณฑ์ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	C

ศักยภาพของพื้นที่

จากตารางจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวนอุทยานน้ำตกกะเปาะมีระดับคะแนนศักยภาพอยู่ที่ 1.93 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ C ของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งองค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านการจัดการนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ เพราะถึงแม้วนอุทยานน้ำตกกะเปาะจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่คู่กับจังหวัดชุมพรมาอย่างนานแต่ก็ยังมีพัฒนาพื้นที่ การจัดการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยอยู่

แนวทางในการพัฒนา

- การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ควรปรับปรุงรูปแบบการสื่อความหมายในพื้นที่ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น
- ควรมีการจัดการเรื่องสัดส่วนพื้นที่ (Zoning) ที่ชัดเจนควรมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลให้ความ

ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนาสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพร พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรมีศักยภาพอยู่ 2 ระดับ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB) และแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ระดับปานกลาง (ระดับC) ประกอบไปด้วย

- 1.1 ชุมชนเกาะพิทักษ์มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.2 ชุมชนคลองเรือมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.3 ชุมชนท้องคมใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.4 ชุมชนบ้านโนไรมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.5 สวนลุงนิลมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.6 ศูนย์เรียนรู้แผนชีวิตชุมชนวังตะกอมมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.7 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทุ่งหงส์มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.8 ชุมพรคาบานามีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.9 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.10 หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.11 ชุมชนบ้านโนทยานมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.12 บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลูมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับC)
- 1.13 ชุมชนปากคลองมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.14 เนินทรายบางเบ็ดมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.15 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว นง.2 (คลองแย) มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.16 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ระดับB)
- 1.17 น้ำตกจำปูนมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)
- 1.18 ถ้ำเขาเกียบมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)

1.19 สวนสัมนายคามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)

1.20 วนอุทยานน้ำตกกะเปาะมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับC)

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพร ซึ่ง

จากการศึกษาข้อมูลและจัดเวทีในการเสวนากลุ่มมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรดังนี้คือ

2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ ประกอบไปด้วย

- การคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต
- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การคุ้มครองรักษาแหล่งท่องเที่ยว
- ควรมีกิจกรรมการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- หลายแหล่งท่องเที่ยวควรปรับปรุงเรื่องป้ายบอกทางและการเข้าถึง

2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบไปด้วย

- ควรมีมาตรการในการเฝ้าระวังและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่
- ควรมีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างชัดเจน
- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับภาคธุรกิจการท่องเที่ยว
- การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับด้านต่างๆของพื้นที่
- การจัดการขยะและของเสียที่ถูกต้อง
- การจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การรักษาคุณภาพในการให้บริการด้านต่างๆ
- การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย

- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับศักยภาพของพื้นที่
- การพัฒนาระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว
- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจใหม่ๆ
- แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมีการจัดทำเรื่องราวต่างๆที่น่าสนใจ

2.4 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย

- การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
- การเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ
- เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่
- การคืนประโยชน์ส่วนหนึ่งไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผล

โครงการวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนาสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพร

ตารางที่ 21 สรุปผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชุมพร

แหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพ ด้านพื้นที่	ศักยภาพ ด้านการ จัดการ	ศักยภาพ ด้าน กิจกรรม	ศักยภาพ ด้านการ มีส่วนร่วม	ระดับ ศักยภาพ	เกณฑ์
1.ชุมชนเกาะพิทักษ์	2.52	2.40	2.19	3.00	2.68	B
2.ชุมชนคลองเรือ	2.36	2.60	3.00	3.00	2.74	B
3.ชุมชนท้องตมใหญ่	1.96	2.50	3.00	3.20	2.67	B
4.ชุมชนบ้านโนไร่	2.56	1.90	2.43	2.60	2.37	B
5.สวนลุงนิล	2.40	2.70	2.64	2.80	2.64	B
6.บ้านกำนันเควี๊ด	2.20	2.40	2.64	2.20	2.36	B
7.ชุมชนทุ่งหงษ์	1.96	1.80	1.79	1.80	1.84	B
8.ชุมพรคาบาน่า	2.20	3.00	2.71	1.40	2.44	B
9.อุทยานหมู่เกาะชุมพร	2.64	3.00	2.71	1.40	2.44	B

ตารางที่ 21 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพ ด้านพื้นที่	ศักยภาพ ด้านการ จัดการ	ศักยภาพ ด้าน กิจกรรม	ศักยภาพ ด้านการมี ส่วนร่วม	ระดับ ศักยภาพ	เกณฑ์
10.คันทันน้ำพะโต๊ะ	2.24	2.40	2.64	2.20	2.37	B
11.ชุมชนในหายน	2.00	1.80	1.86	1.80	1.87	B
12.ถ้ำเขาพลู	2.48	2.00	1.21	1.60	1.82	C
13.ชุมชนปากคลอง	1.68	1.50	2.00	2.00	1.80	C
14.เนินทรายบางเบิด	2.32	1.30	2.07	1.60	1.82	C
15.หน่วยพิทักษ์น้ำตกหงาว	2.60	2.90	1.86	1.00	2.09	B
16.หนองใหญ่	1.96	2.79	2.79	2.20	2.44	B
17.น้ำตกจำปูน	2.36	1.60	1.43	1.00	1.60	C
18.ถ้ำเขากระยบ	2.52	1.70	1.86	1.40	1.87	C
19.สวนสัมมนาขำ	1.80	2.70	1.64	1.20	1.84	C
20.น้ำตกกะเปาะ	2.28	2.60	1.86	1.50	1.93	C

จะเห็นว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรมีอยู่ 2 ระดับ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง (ศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ B) และ 2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ C) ประกอบไปด้วย

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงนั้นประกอบไป

ด้วย 1) ชุมชนเกาะพิทักษ์ 2) ชุมชนคลองเรือ 3) ชุมชนท้องตมใหญ่ 4) ชุมชนบ้านโนไร่ 5) สวนลุงนิล 6) บ้านกำนันเคว็ด 7) ชุมพรคาบาน่า 8) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร 9) หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ 10) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว (คลองแย) 11) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหนองใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงเหล่านี้คือแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชุมพรอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นชุมชนเกาะพิทักษ์ ชุมชนคลองเรือ ชุมพรคาบาน่า หรืออุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร เพราะแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะมีการพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านพื้นที่ การจัดการที่มีประสิทธิภาพ การจัดการด้านกิจกรรมและการเรียนรู้หรือจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น แต่ก็ยังพบว่ายังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรแหล่งใดมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงมาก (เกณฑ์ A) เลข โดยจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ในจังหวัดชุมพรยังขาดการพัฒนาตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบอย่างครบถ้วน

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพในระดับปานกลางประกอบไปด้วย 1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทุ่งยั้ง 2) ชุมชนบ้านโนหยาน 3) บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู 4) ชุมชนปากคลอง 5) เนินทรายบางเบิด 6) น้ำตกจำปูน 7) ถ้ำเขาเกรียบ 8) สวนสัมมนา คำ 9) วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางเหล่านี้ส่วนใหญ่คือแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นหรือยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์หรือการสนับสนุนด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ทำให้การพัฒนาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายองค์ประกอบยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการที่ดี การสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ที่กล่าวไว้ว่าความชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และศักยภาพขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน เป็นหลัก ซึ่งหากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพร

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและการจัดเสวนากลุ่ม (Focus Group) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรหลายแห่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูง แต่ก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งที่ยังคงต้องมีการปรับปรุงในด้านต่างๆเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพรส่วนใหญ่มีศักยภาพด้านพื้นที่อยู่ในเกณฑ์ดี เพราะจังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เป็นอย่างมาก แต่ก็ยังมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคือ

- การคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต เพราะทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพรมีแค่ที่จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ แหล่งท่องเที่ยวจึงต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่ไว้เพื่อรองรับจำนวนที่เพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว ในขณะที่ยังต้องดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไว้เป็นอย่างดีด้วย

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งในจังหวัดชุมพรที่ขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่างๆ แต่การพัฒนาเหล่านี้ก็ยังคงต้องคำนึงถึงความเปราะบางและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ด้วย

- การคุ้มครองรักษาแหล่งท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในจังหวัดชุมพรมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายลงเนื่องจากการท่องเที่ยว ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงควรมีมาตรการในการคุ้มครองและการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวไว้เป็นอย่างดี

- ควรมีกิจกรรมในพื้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอาจเกิดความเสื่อมโทรมลงทั้งจากธรรมชาติและผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในการจัดการด้านพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรมีกิจกรรมที่เข้าไปฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยวด้วย เพราะทรัพยากรธรรมชาตินั้นถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- หลายพื้นที่ควรปรับปรุงเรื่องป้ายบอกเส้นทางและการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอยู่ในพื้นที่ซึ่งค่อนข้างห่างไกลและการคมนาคมค่อนข้างลำบาก จึงควรมีการพัฒนาป้ายบอกเส้นทางที่เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งก็ควรพัฒนาด้านเส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงด้วย

2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ

- ควรมีมาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนหนึ่งที่สำคัญก็คือการคุ้มครองและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ไว้ด้วย ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการรักษาและคุ้มครองทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวด้วย
- ควรมีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างชัดเจน ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรจัดทำแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองทั้งในด้านสภาพพื้นที่ ด้านการจัดการด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วย เพราะแผนในการจัดการการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะชี้แนะให้กระบวนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบรรลุสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้
- การพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ จุดอ่อนจุดหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรเกือบทุกแห่งนั่นก็คือการพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ในการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ซึ่งมาตรการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์นั้นถือว่ามีความสำคัญมากในธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- การคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในจังหวัดชุมพรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งการเข้ามาที่มากเกินไปนั้นอาจจะส่งผลกระทบในทางลบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงควรมีการจัดการด้านขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ด้วย
- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งที่มองข้ามไปไม่ได้นั่นก็คือภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เช่นเดียวกัน ควรมีการร่วมมือกับภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะภาคธุรกิจจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเหลือด้านการตลาดและธุรกิจการท่องเที่ยวแก่แหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ควรสร้างความร่วมกับภาคธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่เห็นแก่ประโยชน์แค่เพียงธุรกิจจนเกินไป
- การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ด้วย เพราะมาตรการในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบที่จะ

เกิดขึ้นทั้งต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ เพราะบางครั้งการพัฒนาจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่นั้นอาจส่งผลกระทบเสียหายต่อแหล่งเที่ยวได้

- การจัดการขยะและของเสียที่ถูกต้อง ในกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงหนึ่งที่จะเกิดขึ้นตามมานั้นก็คือของเสีย ทั้งจากนักท่องเที่ยวและจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งของเสียเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ได้ เพราะฉะนั้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรมีเสียก่อนปล่อยออกสู่ธรรมชาติ

- การจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการจัดแบ่งพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆด้วย เพราะแต่ละพื้นที่จะมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยผิดประเภทอาจจะส่งผลกระทบต่อดังกล่าวและทรัพยากรในแหล่งเที่ยวได้ ดังนั้นจึงควรมีการจัดแบ่งพื้นที่ (zoning) ในการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไปตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่

- การรักษาคุณภาพในการให้บริการต่างๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมบริการ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอาจจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ แต่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ บางครั้งในแหล่งท่องเที่ยวจะมีคุณภาพในการให้บริการที่แตกต่างกันออกไปทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจเมื่อเข้ามาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ดังนั้นในแหล่งเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละพื้นที่จึงควรที่จะมีการรักษาคุณภาพในการให้บริการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้มากที่สุด เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่มารับบริการ

- การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการสร้างเป็นเครือข่ายของการท่องเที่ยว เพราะเครือข่ายการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการ ด้านความรู้ การส่งผ่านนักท่องเที่ยวหรือการพัฒนาเป็นเส้นทางหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นต้น ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชุมพรได้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ชื่อว่า เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดชุมพรขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรไปสู่ความยั่งยืน

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและการเรียนรู้

- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับศักยภาพของพื้นที่ ในปัจจุบันพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรบางแห่งมีการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและสภาพทั่วไปของพื้นที่ด้วย

- การพัฒนากระบวนการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั่นเอง ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการพัฒนากิจกรรมการสื่อความหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ทั้งการสื่อความหมายโดยใช้คนเป็นผู้สื่อและการสื่อความหมายโดยไม่ใช้คน เช่น แผ่นป้ายต่างๆ ซึ่งกระบวนการสื่อความหมายจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่ดีแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วย

- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจใหม่ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งซึ่งยังสามารถที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามศักยภาพของพื้นที่ได้ แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรจะให้เกิดขึ้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้นจะต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพ ความเปราะบาง ความเหมาะสมและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ด้วย เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทอาจจะส่งผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่ได้

- แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมีการจัดทำเรื่องราว (story) ที่น่าสนใจ ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็มักจะมีเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่อยู่แล้ว แต่เพื่อเป็นการสร้างสีสันให้เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและช่วยสร้างเรื่องราวในกระบวนการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีการนำเรื่องราวต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวมาผูกเรื่องราว (story) ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นผ่านกระบวนการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นนำเสนอเรื่องราวในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้และเกิดความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

- การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จุดสำคัญจุดหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในลักษณะอื่น ๆ นั้นก็คือการที่จะต้องมีการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการท่องเที่ยว ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมนี้จะช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและเป็นการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย

- การเพิ่มการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ใดก็ตามควรที่จะสร้างการมีส่วนร่วม

ร่วมกับภาคส่วนต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยเพราะภาคส่วนต่างจะมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันออกไป การสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนเหล่านี้จึงเป็นเสมือนการสร้างเสริมความเข้มแข็งในด้านต่างๆให้กับแหล่งท่องเที่ยวด้วย

- เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ จุดมุ่งหมายสำคัญจุดหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นก็คือการสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นความยั่งยืนด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรม หรือจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยก่อให้เกิดความยั่งยืนในด้านต่างๆได้นั้นก็คือการที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเสียก่อน เพราะความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นจะเป็นเหมือนภูมิคุ้มกันที่สำคัญต่อชุมชนในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้เพราะบางครั้งหากชุมชนท้องถิ่นยังไม่พร้อมหรือขาดความเข้มแข็งอยู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจเกิดขึ้นลำบากหรือเกิดขึ้นแล้วก็อาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนด้วย ดังนั้นในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ใดก็ตามสิ่งแรกที่จะต้องทำก็คือการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเสียก่อนนั่นเอง

- การคืนประโยชน์ส่วนหนึ่งลงไปสู่แหล่งท่องเที่ยว เมื่อเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ สิ่งที่จะตามมานั้นก็คือรายได้และผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ก็จะใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติแปลละวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งบางครั้งทรัพยากรเหล่านี้อาจมีความเสื่อมโทรมหรือเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ดังนั้นรายได้หรือกำไรส่วนหนึ่งจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่จึงควรนำมาเพื่อการใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่งด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหรือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และระบบนิเวศมีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นที่การศึกษาธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยมีส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือระบบนิเวศนั้น ไม่ว่าจะเป็นชุมชน วัฒนธรรม หรือ การผจญภัยเล็กน้อยเข้ามาเป็นส่วนเสริม

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีหน่วยงานสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง
- ควรจะมีการสนับสนุนด้านงบประมาณมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่นเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆด้วย
- ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการฝึกทักษะด้านการบริการเพิ่มขึ้นเพื่อยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ท้องถิ่นระดับต่างๆควรมีการสนับสนุนการศึกษาและวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วย
- ควรมีโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องในพื้นที่ด้วยเพื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยตลอด
- ควรมีการฝึกฝนนักวิจัยในท้องถิ่นมาร่วมงานกับนักวิจัยจากภายนอกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. สรุปรูปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคเหนือ. เอกสารการประกอบการวางแผนการท่องเที่ยว.
- โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.2544. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิตศักดิ์ พุฒจรรยา.2545. ข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน. เอกสารประกอบการบรรยาย สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.2542 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการบรรยาย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549. รายงานฉบับสุดท้าย เล่ม 2 สารสำคัญ ประกอบแผนแม่บทเพื่อพัฒนา โครงการขยายการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.2540.การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

2545. การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อจัดทำทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. มหาวิทยาลัยวลัย
ลักษณ์. นครศรีธรรมราช.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.2549.มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. กระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. ภาพภาคผนวก

ทัศนียภาพชุมชนเกาะพิทักษ์

ทัศนียภาพชุมชนเกาะพิทักษ์

ทัศนียภาพชุมชนคลองเรือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนคลองเรือ

ทัศนียภาพชุมชนท่องเที่ยว

ทัศนียภาพชุมชนท่องเที่ยว

ทัศนียภาพชุมชนบ้านโนไร่

วิถีชีวิตในชุมชนบ้านโนไร่

ทัศนียภาพสวนลุงนิล

ทัศนียภาพสวนลุงนิล

ทัศนียภาพในบ้านกำนันเควี๊ด

กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในบ้านกำนันเควี๊ด

ทัศนียภาพในชุมชนทุ่งหงส์

วิถีชีวิตในชุมชนทุ่งหงษ์

ทัศนียภาพชุมพรคานา

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมพรคานา

ทัศนียภาพอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

ทัศนียภาพอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

ทัศนียภาพหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ

ทัศนียภาพหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ

ทัศนียภาพชุมชนบ้านโนนทรายมูล

กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนทรายมูล

ทัศนียภาพบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู

ทัศนียภาพบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู

ทัศนียภาพชุมชนปากคลอง

วิถีชีวิตในชุมชนปากคลอง

ทัศนียภาพเนินทรายบางเบ็ด

ทัศนียภาพเนินทรายบางเบ็ด

ทัศนียภาพหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว

ทัศนียภาพหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว

ทัศนียภาพศูนย์การเรียนรู้หนองใหญ่

ทัศนียภาพศูนย์การเรียนรู้หนองใหญ่

ทัศนียภาพน้ำตกจำปูน

ทัศนียภาพน้ำตกจำปูน

ทัศนียภาพถ้ำเขาเกรียบ

ทัศนียภาพถ้ำเขาเกรียบ

ทัศนียภาพสวนนายดำ

ทัศนียภาพสวนนายดำ

ทัศนียภาพน้ำตกกะเปาะ

ทัศนียภาพน้ำตกกะเปาะ

ภาคผนวก ข. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
Ecotourism Potential Spectrum (EPS)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... กิจกรรม.....

ที่ตั้ง.....

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านพื้นที่เชิงนิเวศ

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ	W	R	W x R	หมายเหตุ
1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจ	3	.....	.....	.....
2. ความอุดมสมบูรณ์ของชีวภาพและพันธุ์พืช	.....	.....	.....	.....
3. ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่า / ปะการัง / สัตว์ทะเล	2	.....	.....	.....
4. ความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ	3	.....	.....	.....
5. สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	3	.....	.....	.....
6. สภาพของพื้นดินพืชคลุมดินและบริเวณโดยรอบ	3	.....	.....	.....
7. สภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว	.....	.....	.....	.....
8. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม	2	.....	.....	.....
9. ศักยภาพในการเข้าถึงพื้นที่	.....	.....	.....	.....
10. ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต	1	.....	.....	.....
11. ทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ)	2	.....	.....	.....
	2	.....	.....	.....
	2	.....	.....	.....
	2	.....	.....	.....
	3	.....	.....	.....
ระดับคะแนนรวม ($\sum W, \sum F, \sum (R \times W)$)	25	75		
ระดับคะแนนเฉลี่ย #1 ($\sum (R \times W) / \sum F$)		/ 75	=	

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านกิจกรรมและการเรียนรู้

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ	W	R	W x R	หมายเหตุ
22. ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้	3	.....	.....	.....
23. รูปแบบ เนื้อหา ความรู้และวิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม		.....	.....	.....
24. ความหลากหลายของกิจกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่	3	.....	.....	.....
25. กิจกรรมมีความเหมาะสม หรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว	3	.....	.....	.....
26. กิจกรรม เอื้ออำนวย หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	3	.....	.....	.....
	2	.....	.....	.....
ระดับคะแนนรวม ($\sum W, \sum F, \sum(R \times W)$)	14	42		
ระดับคะแนนเฉลี่ย # 3 ($\sum(R \times W) / \sum F$)		/ 42		=

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ	W	R	W x R	หมายเหตุ
27. ประโยชน์ต่อชุมชนด้านอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม	3	...	.....	.....
28. ประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้		...	.....	.....
29. โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ	3	.....	.....	.....
30. ชุมชนเข้มแข็ง มีศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3	.....	.....	.....
31. ความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน/องค์กรพื้นที่ / นักท่องเที่ยว	3	.....	.....	.....
	3	.....	.....	.....
ระดับคะแนนรวม ($\sum W, \sum F, \sum(R \times W)$)	15	45		
ระดับคะแนนเฉลี่ย # 4 ($\sum(R \times W) / \sum F$)		/ 45		=

ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจ

ความมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวทางด้านนิเวศวิทยา เช่น ชนิดของระบบนิเวศป่า และลักษณะเด่นแปลกตาทางด้านกายภาพ เช่น น้ำตก , น้ำพุร้อน , ถ้ำ , ลากูน , เกาะ , แก่ง , แก่ง , หน้าผา ภูมิลักษณะที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางด้านธรณีวิทยา หรือสภาพทางกายภาพด้านอื่น ๆ รวมถึงความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ (ถ้ำมี) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ไว้เป็นอย่างดี

0. สภาพแวดล้อม สภาพภูมิทัศน์ ของแหล่งท่องเที่ยวไม่โดดเด่น ไม่มีเอกลักษณ์ หรือเสื่อมโทรมมากจนไม่สามารถฟื้นคืนสู่ความมีคุณค่าได้ดั้งเดิม

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจ แต่ไม่ได้มีความโดดเด่นอย่าง ชัดเจน สามารถพบเห็นลักษณะแบบ เดียวกัน ได้ตามที่ต่างๆ ไม่ยากนัก
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรม แต่ก็ยังสามารถพบเห็นลักษณะในรูปแบบเดียวกันในสถานที่อื่นได้บ้าง
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นชัดเจนจนไม่สามารถหาสถานที่อื่นใดมาทดแทนหรืออยู่ในสภาพที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากนัก มีคุณค่าในฐานะทรัพยากรที่หายากของประเทศ

2. ความอุดมสมบูรณ์ของชีวภาพและพันธุ์พืช

สังคมพืชมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายชนิดของพันธุ์พืชสูง ถูกบุกรุกรบกวนน้อยของสภาพความเป็นป่าดั้งเดิม พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีรายงานพบพันธุ์พืชหรือสมุนไพรหายากใกล้สูญพันธุ์หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก

0. สภาพของพืชพรรณธรรมชาติเสื่อมโทรมอย่างสิ้นเชิงยากที่จะฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ได้

1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมีน้อย ปรากฏร่องรอยการทำลาย หรือความเสื่อมโทรมอย่างชัดเจน
2. สภาพพื้นที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีร่องรอยการถูกทำลายบ้าง แต่เล็กน้อย ส่วนหนึ่งของพื้นที่มีการสูญเสียสภาพเดิมไปบ้าง
3. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชอยู่ในระดับสูง ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย พืชพรรณขึ้นเป็นธรรมชาติ มีพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่หายาก ใกล้เคียงพันธุ์ปรากฏอยู่ในพื้นที่

3. ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่า/ปะการังและสัตว์ทะเล

ความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า มีรายงานพบสัตว์หายาก

สัตว์เฉพาะถิ่น สัตว์ใกล้ สูญพันธุ์ หรือสัตว์ที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก และโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่าหรือร่องรอยสัตว์ป่าตามธรรมชาติ

0. สภาพความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่า/ปะการังและ/หรือสัตว์ทะเลอื่นๆ สูญสิ้นหรือเสื่อมโทรมอย่างชัดเจนยากที่จะฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ได้
1. โอกาสน้อยที่จะพบเห็นสัตว์ป่า หรือร่องรอยสัตว์ป่า นก ผีเสื้อและแมลง /ปะการัง และสัตว์ทะเล ไม่เกิน 10 ชนิด
2. โอกาสปานกลางในการพบเห็นสัตว์ป่า และร่องรอยทั้งขนาดเล็ก นก ผีเสื้อและแมลง หรือสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ / ปะการัง และสัตว์ทะเล ไม่เกิน 20 ชนิด
3. โอกาสสูงที่จะพบเห็นสัตว์ป่า และร่องรอยทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ สัตว์ป่าหายาก นก ผีเสื้อและแมลง หรือสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ / ปะการัง และสัตว์ทะเล 20 ชนิด ขึ้นไป

4. ความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

ระดับความอ่อนไหวต่อการรองรับความเปลี่ยนแปลง อันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการพัฒนาหรือกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ (พิจารณาความยากของการฟื้นฟูและระยะเวลาที่จะฟื้นฟูเป็นองค์ประกอบด้วย)

0. พื้นที่ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงจากสภาพธรรมชาติ พื้นที่ที่ไม่เกิดผลกระทบใดๆเลยหากมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว
1. พื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมที่มีจำนวนคนมาก ยากต่อการถูกทำลาย มีการพัฒนาทางวัดมากหากถูกกระทบง่ายต่อการฟื้นฟูและใช้เวลาสั้น
2. พื้นที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางธรรมชาติบ้างแต่ก็สามารถฟื้นกลับคืนสภาพธรรมชาติได้หากให้เวลาพักตัวพอสมควร

3. พื้นที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงมากไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดๆ หรือจำนวนคนไม่มากก็ตาม เป็นพื้นที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการเข้าถึง หากถูกกระทบยากต่อการฟื้นฟูกลับคืนสภาพเดิม หรืออาจต้องใช้เวลาพักตัวที่นานมาก
4. สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

ประเมินสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ กระแสลม และการถ่ายเทของกระแสอากาศ ตลอดจนความชื้น ปริมาณน้ำฝน ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

0. อุณหภูมิร้อนจัด หรือ หนาวจัดมากตลอดวัน อากาศถ่ายไม่สะดวก
  1. อุณหภูมิร้อนจัด หรือ หนาวจัดมากตลอดวัน กระแสลมพัดเบาประมาณ ระดับ 1 ตามมาตราส่วน ความเร็วลมของโบฟอร์ต (ความเร็วลม 1.5 – 4.8 กม./ชม. กวีนลอยไปตามลม ลมไม่สามารถพัดเครื่องวัดทิศทางลมให้หมุนกลับได้) ปริมาณน้ำฝนตกเบาบาง คือ ราว 250 - 500 มม. ต่อปี
  2. อุณหภูมิในช่วงวันมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เช่น กลางคืนอุณหภูมิจับเย็นมากและกลางวันร้อน มาก เป็นต้น กระแสลมพัดอ่อน ประมาณ ระดับ 2 ตามมาตราส่วน ความเร็วของโบฟอร์ต (ความเร็วลม 6.4 - 11.3 กม./ชม คือ มีลมพัดกระทบใบหน้า ใบไม้ไหว เครื่องวัดทิศทางลม หมุนกลับไปตามแนวลมพัด ปริมาณน้ำฝน ตกปานกลาง คือ ราว 500 – 1,000 มม. ต่อปี
  3. อุณหภูมิอยู่ในระดับเย็นสบาย 20 – 25 C° อุณหภูมิ ในช่วงวันไม่ เปลี่ยนแปลงมากนัก กระแสลมพัดโชย ประมาณระดับ 3 ตามมาตราส่วนความเร็วลมของโบฟอร์ต 12.9 - 19.3 กม./ชม คือ ใบไม้แกว่งไปมา ชงบนขอมเสาถูกลมพัดให้เขยิบตรง) ปริมาณน้ำฝน ตกค่อนข้างมาก คือ ราว 1,000 - 2,000 มม. ต่อปี

6. สภาพของพื้นดิน พืชคลุมดินและบริเวณโดยรอบ

พิจารณาจาก ความลาดชันของพื้นที่ ชนิดของเนื้อดิน การพังทลายของดิน ความหลากหลายของชนิดพืชคลุมดินและความหนาแน่นของพืชคลุมดินของพื้นที่

0. สภาพของพื้นดิน บริเวณโดยรอบมีการปรับสภาพด้วยวัสดุที่คงทนเช่นปูน หิน หรือวัสดุก่อสร้างอื่นๆ / มีพืชคลุมดินน้อยมาก หรือไม่มีพืชคลุมดินเลยอันเนื่องมาจากถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ทางเดินอย่างสิ้นเชิง
1. ความลาดชันน้อยกว่า 3% แต่มีระยะลาดน้อยกว่า 30 ม. เนื้อดินsandy clay, clay loam, heavy clay, rock สภาพพื้นที่มีการพังทลายต่ำ / ชนิดพืชคลุมดินไม่หลากหลายและไม่หนาแน่น (น้อยกว่า 30%)

2. ความลาดชันน้อยกว่า 3% แต่มีระยะลาดมากกว่า 30 ม.หรือ ความลาดชัน 3-10% แต่ระยะลาดไม่เกิน 60 ม. เนื้อดินเป็น sand , heavy sand , gravelly loam พื้นดินที่มีการพังทลายปานกลาง / ชนิดพืชคลุมดินหลากหลายและความหนาแน่นค่อนข้างดี (30%-80%) หรือ ชนิดพืชมีความหลากหลายดีแต่ความหนาแน่นยังไม่มากนัก (น้อยกว่า 30%)
3. ความลาดชันมากกว่า 10 % หรือความลาดชันน้อยกว่า 10% แต่มีระยะด้านลาดมากกว่า 60 ม. เนื้อดินเป็น Silt , fine sand เป็นสภาพพื้นที่ที่มีการพังทลายสูง / ชนิดพืชคลุมดินมีความหลากหลายมากและมีความหนาแน่นสูงมาก (มากกว่า 80%)
7. สภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทัศนียภาพ มีสุนทรียภาพความงาม ก่อให้เกิดความประทับใจ อภิรมย์ สบายตา หาดทราย โขดหิน สะอาด สวยงาม พื้นที่เหมาะต่อการพักผ่อนและประกอบกิจกรรม

0. เกิดความขัดแย้งทางภูมิทัศน์ ทัศนอุจาด การบดบังทิวทัศน์ ซึ่งทำให้เสียทัศนียภาพความงามของแหล่งท่องเที่ยวอย่างสิ้นเชิง
  1. มีสภาพภูมิทัศน์แบบธรรมดา หรือไม่กลมกลืนกับสภาพทางธรรมชาติปรากฏอยู่ในสายตาหรือขาดความงามตามธรรมชาติ
  2. สภาพภูมิทัศน์ค่อนข้างสวยงาม แต่อาจจะไม่โดดเด่นมากนักแต่ก็ก่อให้เกิดความประทับใจ สบายตาพอควร
  3. องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมโดดเด่นสวยงามเป็นพิเศษ ทัศนียภาพก่อให้เกิด ความประทับใจ ความอภิรมย์ อย่างยิ่ง
8. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม

ศักยภาพของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมมีความสัมพันธ์ เหมาะสมกับกิจกรรม และเอื้ออำนวยต่อการรองรับการขยายตัวได้ในอนาคต

0. ศักยภาพของพื้นที่ไม่มีความพร้อมในการประกอบกิจกรรมซึ่ง ไม่สัมพันธ์และไม่เหมาะสมกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  1. ศักยภาพของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมมีอยู่อย่างจำกัด ยังไม่เหมาะสมสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรม ตลอดจนมีโอกาสน้อยในการรองรับการขยายตัวในอนาคต
  2. ศักยภาพของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมมีขนาดพอสมควร มีสัมพันธ์เหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรม มีโอกาสระดับปานกลางในการรองรับการขยายตัวในอนาคต
  3. ศักยภาพของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม มีมากเพียงพอ มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับกิจกรรม ตลอดจนมีโอกาสอย่างมากในการรองรับการขยายตัวได้ในอนาคต
  - 4.

9. ศักยภาพในการเข้าถึง

ความใกล้ - ไกล จากถนนสายหลัก/รอง คุณภาพของเส้นทางความสะดวกและปลอดภัย สภาพเส้นทางเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีการจัดป้ายบอกทางชัดเจน มีพาหนะประจำทาง โดยมีเวลาที่แน่นอน

0. การเข้า-ออกยากลำบากมาก ต้องใช้ความพยายามสูง ไกลจากถนนสายหลัก / รอง มาก
1. มีทางเข้า-ออกแต่ยากลำบาก ขรุขระ ถนนมีหลุมบ่อ ใช้ได้บางฤดู ไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ไม่มีบริการรถ/เรือ สาธารณะแต่ก็ไม่ไกลจากถนนสายหลัก / รอง
2. มีทางเข้า-ออกพร้อมและสะดวกพอสมควรสำหรับการเดินทางถนนมีหลุมแต่ใช้ได้ทุกฤดูกาลมีป้ายบอกทางเป็นบางช่วง มีบริการรถ/เรือ สาธารณะบางเวลาเท่านั้น
3. ทางเข้า-ออกสะดวกสบายมาก สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายถนนคอนกรีต หรือลาดยาง มีหลุมบ่อน้อย หรือไม่มีหลุมบ่อใช้ได้ทุกฤดูกาล มีป้ายบอกทางชัดเจนตลอดทางมีบริการรถ/เรือ สาธารณะประจำโดยมีเวลาแน่นอน

10. ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต

ขนาดของพื้นที่สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นได้เพียงพอ และเอื้ออำนวยต่อการรองรับการขยายตัวของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้ในอนาคต

0. ขนาดของพื้นที่ที่มีความจำกัดทางศักยภาพอย่างยิ่งไม่สามารถพัฒนาในด้านใดๆ ได้อีกเลย
1. ขนาดของเนื้อที่ในการประกอบกิจกรรมมีอยู่อย่างจำกัด ยังไม่เหมาะสมสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมและการรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ตลอดจนมีโอกาสน้อยในการรองรับการขยายตัวในอนาคต
2. ขนาดของเนื้อที่ในการประกอบกิจกรรมมีขนาดพอสมควร สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นได้ระดับปานกลาง ในการรองรับการขยายตัวในอนาคต
3. ขนาดของพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม มีอยู่มากเพียงพอ สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ตลอดจนมีโอกาสอย่างมากในการรองรับการขยายตัวได้ในอนาคต

11. ทรัพยากรมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ)

ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยง หรือ เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่ประกอบกิจกรรม

0. ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวไม่เชื่อมโยงหรือมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรม

1. ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้างบางส่วน แต่น้อยมาก หรืออาจมีการกล่าวถึงในการเชื่อมโยงเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวบ้าง
  2. ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในระดับปานกลางมีการกล่าวถึงในการเชื่อมโยงเรื่องราวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ่อยครั้งขณะประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว
  3. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความเกี่ยวเนื่อง หรือมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวนั้น
12. ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกกับสภาพแวดล้อม
- มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมตามความจำเป็น เพื่อสนองความต้องการของ ผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรมลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ต้องมีความกลมกลืนสอดคล้องกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม
0. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อสนองความต้องการของผู้มาเยือน / นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหรือมีสิ่งอำนวยความสะดวกและ/หรือสิ่งก่อสร้างแต่ไม่เหมาะสมและมีภาพลักษณ์ที่ขัดแย้งกับสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสิ้นเชิงทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างรุนแรง
    1. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้รองรับบ้าง แต่ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและขาดการวางแผนด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีพอ ไม่สามารถส่งเสริมคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ และยังส่งผลให้ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
    2. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้ เพียงพอต่อการรองรับ นักท่องเที่ยว มีการวางแผนจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมได้รับการออกแบบให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถส่งเสริมคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ดีพอสมควรและมีส่วนช่วยป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. มีการจัดตั้งอำนาจความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว มีการวางแผนจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกอย่างเหมาะสมสามารถสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ทาง ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมและมีบทบาทในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ ตลอดจนเจตนาารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการจัดตั้งอำนวยความสะดวกได้ครอบคลุมทุกมุมมองด้านการจัดการพื้นที่ เช่น

- เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบที่เรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวในการศึกษาธรรมชาติและเรียนรู้ วัฒนธรรม
- มนุษย์ที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น ราวจับ, สะพานเดินเท้า (Boardwalk) ฯลฯ
- เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลพื้นที่
- เพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับนักท่องเที่ยวให้เกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมในการรักษาสภาพแวดล้อม ช่วยป้องกันผลกระทบและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน

13. การจัดการขยะ

มีระบบการบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ

0. ไม่มีอุปกรณ์รองรับขยะปล่อยให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะโดยไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลและป้ายเตือน รวมถึงไม่มีระบบการจัดการจัดเก็บหรือกำจัด
1. อุปกรณ์รองรับขยะไม่เพียงพอต่อการรองรับ รูปแบบของภาชนะรองรับขยะไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ระบบกำจัดขยะที่ถูกวิธีเหมาะสมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
2. มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอและเหมาะสม มีการออกแบบภาชนะรองรับขยะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีป้ายเตือนทิ้งขยะให้ถูกที่ และมีระบบกำจัดขยะที่ถูกวิธี
3. มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอและเหมาะสมการออกแบบภาชนะรองรับขยะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมมีระบบเก็บแยกชนิดขยะหรือมีการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบมีป้ายเตือนการทิ้งขยะและป้ายแนะนำช่วยกันลดปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

14. การจัดการคุณภาพเสียง

มีมาตรการในการป้องกันและควบคุมระดับเสียงรบกวนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับแต่ละเขตการจัดการของพื้นที่หรือกิจกรรม เพื่อมิให้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

0. ไม่มีมาตรการในการป้องกันและควบคุมระดับเสียงรบกวนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับแต่ละเขต การจัดการของพื้นที่หรือกิจกรรม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
  1. ไม่มีมาตรการในการจัดการควบคุม เสียงรบกวนหรือมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น มีเสียงรบกวนเกิดขึ้นเป็นอย่างมากมีเสียงดังเป็นประจำตลอดเวลาก่อให้เกิดความรำคาญและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ระดับเสียงเกิน 70 Db
  2. มีมาตรการในการจัดการควบคุมเสียงรบกวนในแหล่งท่องเที่ยวบ้างพอสมควร แต่ยังขาดความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น มีเพียงป้ายเตือนการใช้เสียง แต่ขาดมาตรการในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดเสียงรบกวนบ้างหรือมีเสียงดังเป็นครั้งคราวซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ระดับเสียงที่ 55 – 70 Db
  3. มีมาตรการในการจัดการควบคุมเสียงรบกวนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็น รูปธรรมสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น มีการจัดแบ่งและกำหนดระดับการรบกวนของเสียงในแต่ละเขตการจัดการพื้นที่และมีมาตรการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนอย่างเหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องจนกระทั่งสามารถทำให้เกิดเสียงรบกวนในแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามธรรมชาติ ระดับเสียงต่ำกว่า 55 Db

15. การจัดการคุณภาพน้ำ

มีมาตรการในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำใช้และน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ

0. ไม่มีมาตรการในการบริหารจัดการคุณภาพน้ำใช้ น้ำใช้ไม่มีคุณภาพและปล่อยประละเลยกับน้ำทิ้งที่เกิดจากนักท่องเที่ยวหรือการประกอบกิจกรรมภายในพื้นที่ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ
  1. น้ำใช้มีคุณภาพพอใช้ลักษณะของน้ำ อาจประกอบด้วยตะกอนและมีความขุ่นบ้าง น้ำทิ้งมีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่เป็นระบบบำบัดน้ำเสียที่ขาดประสิทธิภาพ และไม่มีมาตรการควบคุมสารเคมี หรือสารอินใดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ
  2. น้ำใช้มีคุณภาพดี น้ำมีตะกอนเพียงเล็กน้อย มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มี

ประสิทธิภาพ พอใช้ มีมาตรการควบคุมสารเคมีหรือสารอื่นใดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

3. น้ำใช้มีคุณภาพดีมาก สะอาด มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ มีมาตรการควบคุมสารเคมีหรือสารอื่นใดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติมีการตรวจสอบ คุณภาพน้ำใช้และน้ำทิ้งอย่างต่อเนื่องตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์หรือป้ายเตือนและแนะนำเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการดูแลคุณภาพน้ำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

16. การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

มีมาตรการในการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

0. ไม่มีมาตรการในการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินสูง ขณะประกอบกิจกรรมภายในพื้นที่
1. มีการจัดการด้านความปลอดภัยดีพอใช้มีการจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลบ้าง แต่ไม่ทั่วถึง และคิดค่าไม่สะดวกไม่สามารถให้ความรู้ปลอดภัยและมั่นใจในชีวิตหรือทรัพย์สินต่อนักท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควร
2. การจัดการด้านความปลอดภัยปานกลาง มีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแล มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยว มีการติดตั้งป้ายและสัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการแก้ไขสถานการณ์ หากเกิดกรณีฉุกเฉินสามารถสร้างความรู้สึกลปลอดภัยและมั่นใจในชีวิตหรือทรัพย์สินต่อนักท่องเที่ยวได้มากพอสมควร
3. มีการจัดการด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับดีมาก มีการจัดแผนงานและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมได้รับการอบรมด้านความปลอดภัย มาเป็นอย่างดี เพื่อรองรับหรือแก้ไขสถานการณ์ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน มีการลงทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยว มีการติดตั้งป้ายเตือนภัย - แนะนำและการประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัยอย่างเหมาะสม เพียงพอ สามารถสร้างความรู้สึกลปลอดภัย และมั่นใจในชีวิตหรือทรัพย์สินต่อนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก

17. การจัดแบ่งเขตพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Zoning)

มีรูปแบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็นเขตต่าง ๆ ความสำคัญของ ระบบนิเวศ และกิจกรรมที่ยอมรับได้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับ สภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์

0. ไม่มีรูปแบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่ สภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่เดียวกันจะขัดแย้งกัน โดยสิ้นเชิง
1. การจัดแบ่งเขตพื้นที่การจัดการยังไม่ชัดเจน พื้นที่ถูกแบ่งออกเป็นเขตต่าง ๆ อย่างหยาบ ๆ ไม่สามารถควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรได้ดีเท่าที่ควร และมีโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรในพื้นที่ได้ง่าย
2. การจัดแบ่งเขตการจัดการพื้นที่ชัดเจนพอสมควร สามารถควบคุมกิจกรรม ให้เหมาะสม สอดคล้องกับทรัพยากร และควบคุมผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นต่อพื้นที่ ได้ดีพอสมควร
3. มีการจัดแบ่งเขตพื้นที่การจัดการอย่างชัดเจน ละเอียดอ่อน ตามรูปแบบความสำคัญของระบบนิเวศแลกิจกรรมที่ยอมรับได้ สามารถควบคุมพื้นที่และการใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง สามารถควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบหรือเกิดผลกระทบขึ้นน้อยที่สุดต่อทรัพยากรในพื้นที่ได้

18. ความคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity)

มีมาตรการในการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว / กิจกรรม อันเหมาะสมสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบ ที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

0. ไม่มีมาตรการในการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว / กิจกรรม ให้เหมาะสมสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นผลให้เกิดผลกระทบด้านลบกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
1. มาตรการในการควบคุมขีดความสามารถในการรองรับอยู่ในระดับต่ำ ยังขาดการกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
2. มีมาตรการในการกำหนด ขีดความสามารถในการรองรับที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่พอสมควร แต่ยังขาดมาตรการในการควบคุม ขีดความสามารถในการรองรับที่เข้มแข็ง

เพียงพอ แต่ก็สามารถควบคุมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบด้านลบ ที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่ได้คือพอสมควร

3. มีมาตรการในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับที่เหมาะสม สอดคล้องกับพื้นที่ อีกทั้งมีมาตรการในการควบคุม ขีดความสามารถในการรองรับที่เข้มแข็งจริงจัง ส่งผลให้การควบคุมผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

19. มาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

มีการกำหนดมาตรการ แผนงาน ในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

0. ไม่มีการกำหนดมาตรการ แผนงาน ในการดูแลเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  1. มีมาตรการป้องกันการถูกทำลายของทรัพยากร โดยการออกตรวจพื้นที่ปกติ
  2. มีการตรวจสอบทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ จัดทำรายการชนิดและประชากรของทรัพยากรดังกล่าว และกำหนดมาตรการป้องกันการถูกทำลายของทรัพยากรอย่างเหมาะสม
  3. มีการตรวจสอบทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ จัดทำรายการและมีการศึกษาประเมินผลกระทบของกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวและอื่น ๆ ว่ามีผลกระทบต่อทรัพยากรหรือไม่ ตลอดจนมีการกำหนดมาตรการในการป้องกันรักษาทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการติดตั้งป้ายแนะนำและประชาสัมพันธ์ถึงข้อควรปฏิบัติระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

20. การดำเนินการตามแผนแม่บทและ/หรือแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

0. ไม่มีแผนแม่บทหรือแผนการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือแผนรองรับผลกระทบของการท่องเที่ยว อันอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ
  1. มีแผนแม่บทในการดำเนินการทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่บ้างแต่ไม่ได้นำมาใช้หรือถูกเพิกเฉยในการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง
  2. มีการดำเนินการทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่มีการนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติแต่ไม่ได้มีการยึดถือจนกำหนดให้เป็นแผนหลักหรือแม่บทในการดำเนินการ

3. มีการดำเนินการทางด้านสิ่งแวดล้อม หรือการดำเนินการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังและยึดถือเป็นแผนแม่บทร่วมกัน

21. คุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

มีการจัดการด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อำนาจความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีต่อการได้มาเยือนของนักท่องเที่ยว

0. ไม่มีการให้บริการและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว หรือ ไม่สร้างความรู้สึที่ดีต่อการได้มาเยือนของนักท่องเที่ยว
  1. มีการให้บริการแต่ขาดการจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนงาน การประสานงานด้านต่าง ๆ ไม่สะดวกเท่าที่ควร
  2. มีการจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยวดีพอสมควรมีการจัดส่วนงานรับผิดชอบ การประสานงานด้านต่าง ๆ เป็นไปได้โดยสะดวก มีการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ
  3. มีการจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยวไว้เป็นอย่างดี มีการจัดส่วนงานรับผิดชอบชัดเจน การประสานงานสามารถทำได้อย่างรวดเร็วมีการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและการบริการพื้นฐานที่จำเป็นด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพียงพอ ทุกส่วนงานด้านการบริการมีใจรักในการบริการ สามารถสร้างความรู้สึที่ดีและประทับใจในการเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววันั้น

21. ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้

ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการตลอดจน สามารถตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างครบถ้วน (10 Basic Needs of Ecotourist)

0. ไม่สามารถสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการได้
  1. สร้างความรู้สึพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการได้น้อย อีกทั้งยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดีเท่าที่ควร
  2. สามารถสร้างความรู้สึพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการได้ ในระดับปานกลาง สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในระดับหนึ่ง

3. สามารถที่จะสร้างความรู้สึกรักพึงพอใจคุ้มค่าในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและคุณค่าเชิงวิชาการได้เป็นอย่างมากและสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างครบถ้วน

22. รูปแบบ เนื้อหา ความรู้และ วิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม

มีการจัดรูปแบบและวิธีการสื่อความหมายเหมาะสม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ประกอบกับการมีความหลากหลายของโปรแกรมการสื่อความหมาย เช่น การสื่อความหมาย แบบ Vertical, Horizontal และ Mix อีกทั้งยังได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบเพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการสื่อความหมาย อีกทั้งสื่อความหมายมีความน่าสนใจ มีรูปแบบและวิธีการสื่อความหมายที่หลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่ละกลุ่มตลอดจนมีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการหรือวิธีการสื่อความหมายอย่างต่อเนื่อง

0. ไม่มีการจัดการด้านการสื่อความหมายเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในการศึกษาเรียนรู้ ขณะที่ พื้นที่เหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอในการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  1. มีการจัดการสื่อความหมายโดยรูปแบบและวิธีการสื่อความหมายที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นการสื่อความหมายโดยไม่ใช่คน และการออกแบบจัดทำขาดความประณีต จึงทำให้การสื่อความหมายยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร โปรแกรมการสื่อความหมายไม่มีความหลากหลาย และไม่ได้รับการออกแบบโดยเฉพาะให้สอดคล้องกับประสบการณ์ ของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทเท่าที่ควร
  2. มีการจัดการด้านการสื่อความหมาย ทั้งแบบการสื่อความหมายโดยใช่คน และการสื่อความหมายโดยไม่ใช่คนการออกแบบจัดทำและการนำเสนอ มีความประณีตพอสมควร การสื่อความหมายมีความน่าสนใจดี จึงก่อให้เกิดความเข้าใจต่อนักท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง โปรแกรมการสื่อความหมายที่หลากหลายมากขึ้น เช่นมีคู่มือศึกษา, มีการจัดปฐมนิเทศก่อน, มีการจัดป้ายสื่อความหมาย หรือมีมัลติเทคท์ท้องถิ่นเป็นต้น มีการออกแบบโปรแกรมการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้ได้มากขึ้น
  3. มีการจัดการด้านการสื่อความหมาย ซึ่งถูกออกแบบและจัดทำขึ้นอย่างประณีต มีการศึกษาและจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมายที่หลากหลายทั้งแบบการสื่อความหมายโดยใช่คนบริการ และการสื่อความหมายโดยไม่ใช่คนบริการ หรือ แบบผสมผสาน ซึ่ง

ส่วนแล้วแต่ถูกออกแบบจัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับประสบการณ์ และความสนใจของ นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยอาจมีการจัดนักสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งมีความรู้ ประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดได้อย่างน่าสนใจอันจะส่งผล ให้การสื่อความหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และนักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และความเพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวมากที่สุด

23. ความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ (กิจกรรมเชิงนิเวศ)

มีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่นั้น และมีความเป็นไปได้ ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หลายประเภท เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกประกอบกิจกรรมตามความสนใจ ได้มากขึ้น

0. ศักยภาพของพื้นที่นั้นนักท่องเที่ยวไม่สามารถเลือกประกอบกิจกรรมตามความสนใจให้ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ
1. ศักยภาพของพื้นที่ต่ำและมีโอกาสน้อยในการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมได้ไม่เกิน 1 ประเภท
2. พื้นที่มีศักยภาพปานกลางในการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเอื้อ โอกาส ให้นักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 2 – 3 ประเภท
3. พื้นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเอื้อ โอกาสให้ นักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ตั้งแต่ 4 ประเภทขึ้น ไป

23. กิจกรรมมีความเหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

รูปแบบกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและ สิ่งแวดล้อมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ๆ

0. รูปแบบกิจกรรมไม่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจน ไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ
1. รูปแบบกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของ พื้นที่ที่มีอยู่ อีกทั้งรูปแบบกิจกรรมไม่ได้มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ และเอื้ออำนวยต่อ กระบวนการสร้างจิตสำนึกมากนัก
2. รูปแบบกิจกรรมมีความสอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่พอสมควร รูปแบบกิจกรรมมีการมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกมากขึ้น

3. รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งกิจกรรมยังมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเป็นสำคัญ

23. กิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนากระบวนการคิดเพื่อให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

0. กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวไม่เอื้ออำนวยหรือก่อให้เกิดกระบวนการทางด้านความคิดต่อสมาชิกในชุมชนที่จะมุ่งเน้นสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
1. กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นตัวเร่ง หรือกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดกระบวนการทางความคิดที่จะริเริ่มในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2. กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาทางด้านความคิดที่จะส่งผลให้เกิดกระบวนการการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาทางด้านความคิดและเข้ามามีบทบาทโดยมีส่วนร่วมต่อกระบวนการการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

24. ผลประโยชน์ต่อชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมความสามารถ ในการควบคุม ดูแล และป้องกันผลกระทบด้านลบ หรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญหาท้องถิ่น ได้รับการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้อย่างถูกวิธีเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนวัฒนธรรมอันดีของชุมชน

0. ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซ้ำยังส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญหาท้องถิ่น ให้เสื่อมและถดถอยลง
1. ชุมชนได้รับประโยชน์ค่อนข้างน้อยในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังไม่สามารถควบคุมความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยวได้ดีเท่าที่ควร

2. การท่องเที่ยวส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมในพื้นที่และชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดีพอสมควรมีส่วนช่วยในการควบคุมดูแลผลกระทบด้านลบ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี
3. ชุมชนได้รับประโยชน์เป็นอย่างยิ่งจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของพื้นที่อันจะส่งผลให้เกิดการสืบทอดและการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

25. ผลประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและโอกาสที่ดี อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจาก การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

0. ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและยังเสียเปรียบองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจาก การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
1. โอกาสทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ อาจมีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับส่วนรวม เช่น การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. โอกาสทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากการพัฒนาสาธารณะสมบัติแล้วยังมีโอกาที่ประชาชนในท้องถิ่นจะสามารถหารายได้ จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้พอสมควร
3. โอกาสทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอยู่ในระดับสูง มีโอกาสที่ประชาชนท้องถิ่นจะสามารถทำงานหรือหารายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสาธารณูปโภคต่างๆ อันมีผลอย่างยิ่งทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

29. โอกาสในการสนับสนุนการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ

โอกาสในการได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาต่าง ๆ จากองค์กรของรัฐ เอกชน และการพึ่งพาตนเองทั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ เช่น โอกาสในการของบประมาณสนับสนุน โครงการท่องเที่ยว โอกาสในการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ อันเช่นองค์ความรู้ที่มีความต้องการ และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

0. ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือไม่มีโอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จากองค์กรของรัฐ และเอกชน
1. โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาจากองค์กรของรัฐ เอกชน และการพึ่งพาตนเอง มีโอกาสน้อย ไม่เพียงพอ และต้องใช้เวลานาน

2. โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาจากองค์กรของรัฐ เอกชน และการพึ่งพาตนเอง มีโอกาสในระดับปานกลาง เช่น ชาวบ้านพึ่งพาตนเองในการนำงบประมาณของหมู่บ้าน หรือสหกรณ์ท้องถิ่นมาลงทุนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ยังไม่เพียงพอต้องรอคอยโอกาสในการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ๆ ร่วมด้วย
3. มีโอกาสสูงในการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ เอกชน และการพึ่งพาตนเอง ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีเงินทุนในการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตน อีกทั้งยังได้รับโอกาสในการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ๆ อย่างเต็มที่อีกด้วย

30. ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การที่ชุมชนให้การยอมรับหรือแสดงความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยว/คนต่างถิ่นเข้าไปเที่ยวชม ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน และโอกาสที่คนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด - ตัดสินใจ และร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนของตน

0. ชุมชนไม่ให้การยอมรับหรือไม่ต้องการ การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้คนในชุมชนไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด - ตัดสินใจ และร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนของตน
1. คนในชุมชนส่วนน้อยที่ให้การยอมรับในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน หรือการที่จะให้คนต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวชม ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนไม่ให้ความสนใจหรือเข้าร่วมในการกำหนดนโยบาย และแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
2. คนในชุมชนบางส่วนให้การยอมรับในการที่จะจัดการท่องเที่ยวหรือให้นักท่องเที่ยวคนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนของตน ประชาชนให้ความสนใจและอยากมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมวางแผนคิดตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนพอสมควร
3. คนในชุมชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับและมีความต้องการอย่างยิ่งในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว/คนต่างถิ่นเข้าไปเที่ยวชม ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งยังมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด - ตัดสินใจ และร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนของตน

31. ความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทธุรกิจ / ชุมชน/องค์กรพื้นที่ / และนักท่องเที่ยว

ทุกฝ่ายมีความตระหนักและเข้าใจร่วมกันถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ อันจะสามารถเกิดจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว

0. ทุกฝ่ายไม่มีความตระหนักและไม่เข้าใจถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ อันเกิดจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว
1. ทุกฝ่ายยังขาดความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันถึงบทบาท และความสำคัญของการกระทำของตนต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน
2. ทุกฝ่ายมีความตระหนักและความเข้าใจพอสมควร
3. ทุกฝ่ายมีความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันเป็นอย่างดี ต่อบทบาท หน้าที่ และผลกระทบที่ตนอาจกระทำขึ้นทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจของคนที่จะมีต่อ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน จึงทำให้ทุกฝ่ายมีความระมัดระวัง และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเป็นสำคัญ

ข้อมูลรายละเอียดเฉพาะกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....

ที่ตั้ง.....

กิจกรรม.....

1. อธิบายรายละเอียดของกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกิจกรรม

2.1 ลักษณะพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 การจัดการในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 การจัดการกิจกรรมให้ความรู้

.....

.....
.....
.....

2.4 คำน้องค์กร/การมีส่วนร่วมของชุมชน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การบริการด้านการท่องเที่ยว/บริษัทนำเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (รายละเอียด / สถานที่ติดต่อ)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการประกอบกิจกรรม / คน

.....
.....
.....
.....

5. การเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว

.....
.....
.....

6. ข้อควรระวัง

.....
.....

.....
.....
.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้เก็บข้อมูล.....

